Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...най 1921 оной ...ин 21-һээ гарана | № 267 (15890) | 1981 оной ноябриин 21, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

СССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сесси

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ХАРАА ТҮСЭБҮҮД

...найрамдалай ба ажа...ари эхэ программа ...ороной гүрэнэй заса...ездын зургаанай — ...й Верховно Сове...анхаралда байһаар. ...ой экономическа ху...гжэдхэхэ, совет хүнүү...байдалай материаль...соёлой хэмжээе саа...дээшэлүүлхэ талаар ...табиһан асари ехэ ...нуудые арад зоной ...эрхэтэ түлөөлэгшэд ...ар зүбшэн хэлсэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд соо, Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ дотор коммунис байгуулалтын шэнэ хараа түсэбүүдые бэелүүлхэ харгы замууд тодорхойлогдоо. Ороной гүрэнэй түсэбүүд болон бюджедэй проектнүүд дотор хараалагдаһан зорилгонуудые бэелүүлхын тула ашаг үрэ ехэтэйгээр хүдэлхэ шухала гэжэ депутадууд эдэниие нэгэн һаналтайгаар һайшаахадаа тэмдэглээ.

Манай урагшаа дабшалтада һаад тойбо татадаг дутуу дунданууды, алдуу эндүүнүүдые залан сэхээр элирүүлээд, эдэниие усадхан зайсуулха харгы замуудые депутадууд хараалһан, дурадхалнуудые оруулһан байна.

СССР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сесси ноябриин 19-дэ үглөөнэй 10 часта Кремль соо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ.

...циональностьнуудай Советтэ

... В. В. Кузнецов, ...Шеварднадзе, М. В. ...К. В. Русаков ...й ерэхэдэ, депута...болон айлшад удаан ...эһэн альга ташал...таба.

...үлэгшээр һуугша — ...нальностьнуудай Сове...рүүлэгшэ В. П. Рубен ...кистанай Компартиин ...бадска обкомой нэгэ... секретарь депутат ...жиевта үгэ үгөө. ...табан жэл хадаа үй...лгын хүсэнүүдые хур...түргэнөөр хүгжөөлгын ...охо юм гэжэ үгэ хэ...мэдүүлээ. Экономико ...соёлые хурдан түргэ...гжөөлгын шэнэ арга ...үдэй бодото дээрээ ...бэелүүлэгдэжэ бай...енинабадска областиин ...дээрэ харуулаа. Ху...ын ямараар дүүргэг...байһые шэнжэлхэдээ, ...жэлэй программа ам...айгаар бэелүүлэгдэхэ ...эд найдажа байһанаа ...мэдүүлбэ. ...ние шиидхэлгэһээ ху...ин ашаг үрэ ба ша...дулдыдадаг хэдэн ...нуудта үгэ хэлэгшэ ...н байна. ...Дурна зүг болон За...йин районуудтахи

СССР-эй барилгын министр депутат С. В. Баширов үгэ хэлэхэдээ, арбан нэгэдэхи табан жэлдэ һалбаринигаа бэелүүлхэ зорилгонууд тухай хөөрөө. Хараалагдаһан программые бэелүүлгэ барилгын үйлэдбэриин эмхидхэлые гуримшуулан һайжаруулха эрилтэ табина гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Энэ талаар ехэ юумэн хэгдээ, тусхайлбал, хүтэлбэрилгын гурбан шататай гуримда оролго бэелүүлэгдээ.

Ороной зүүн хубида тогтууритай һайн томо ехэ барилгын коллективүүдые байгуулха тухай тэрэ хөөрэбэ.

Багахан голнуудһаа ниилэжэ, ехэ мүрэнэй хабтайн урдадагтал адли, манай ниитын амжалтанууд хүн бүхэнэй үдэр бүриин ажалаар туйлагдадаг байна гэжэ Ригын «Мара» гэдэг үйлэдбэриин трикотажна нэгэдэлэй оёдолшон-мотористка депутат **Р. А. Медянкина** хэлээ. Коллективэйнгээ ямараар ажаһуудаг, ажалладаг байһан тухай хөөрэхэ зуураа, Латвиин ССР-эй экономикын гол һалбаринуудай нэгэн болохо хүнгэн промышленностиие хүгжөөхэ асуудалнуудта тогтобо.

Бидэнэй хүн бүхэнэй эдэбхитэй зохёон байгуулхы ажал хадаа ленинскэ партиин түсэбүүдэй хүсэн болоно гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Зохёон байгуулгын зорилгонуудай орёо ехэ байха бүринь ниитын уялгануудтаа хүнүүдэй үнэн сэдьхэлһээ хандалгын удха шанар улам дээшэлдэг, үнэн сэхэ ажалай нэрэ хүндэ улам ургадаг байна.

Энэ табан жэлдэ машина бүтээлгэ, прибор бүтээлгэ, станогуудые үйлэдбэрилгэ, радиоэлектронико мэтын һалбаринуудта горитой хүдэлмэри хэгдэхэ байна гэжэ Армениин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **Ф. Т. Саркисян** хэлээ. Газарай ба бусад нөөсэнүүдые улам гамтайгаар хэрэглэлгые харaада абажа. хүдөө ажахые тусхай шэглэлтэй болгохо хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэхэ байна.

Республикые элшэ хүсөөр, газаар хангалгын асуудал шухала удха шанартай байһаар. Республикада асарагдадаг шэнгэн түлишые арьбалха арга олгоһон Армениин АЭС-эй хүсые ойрын жэлнүүдтэ үргэдхэхын тула арга боломжонуудаа бэдэрэн элирүүлхэ дурадхал үгэ хэлэгшэ оруулба.

Республикын ба ороной урда табигдаһан арадай ажахын эхэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ Совет Киргизстанай эрдэмтэд ехэ хубитаяа оруулна гэжэ Киргизэй ССР-эй Наукануудай академиин президент депутат **М. Иманалиев** хөөрөө. Академическэ эрдэм наукын эмхи зургаануудай шэнжэлгэнүүдые хэрэглэлгэ, ашагта малтамал шаналжуулга, ашагта малтамал абалгын машина бүтээлгэ, уһалуурин түхеэрэлгэнүүдые автомадаар хангалга гэхэ мэтын промышленностиин һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ амжалта туйлаха арга олгоно.

Областиингоо хүдөө ажахые шэнжэлхэдээ, тэжээл үйлэдбэрилгые үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулха хэрэгые түргэтхэхэ шухала гэжэ КПСС-эй Горно-Алтайска обкомой нэгэдэхи секретарь депутат **Ю. С. Знаменский** тэмдэглээ. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ хүдөө ажахын машина бүтээлгые эрид хүгжөөхөөр түсэблэгдэнэ гэжэ тэрэ хэлэбэ. Үндэр хала уулануудаар һааталгүй ябаха машинануудые дары зохёон бүтээхэ, мүн эрид ташаланда хүдэлхэ аргатай тракторнууд болон бусад техникые хадата нютагуудта олоор эльгээхэ шухала.

Мал ажалые хүгжөөхэ тухай депутат хэлэхэдээ, ажахынууд хоорондын хамжаанай асуудалнуудта тогтоһон байна.

Хүдөө нютагуудта ямар ехэ хубилалтанууды болоһые Туркмениин ССР-эй Марыйска областиин Туркмен-Калинска районой «Коммунизм» колхозой жэшээ дээрэһээ хаража болоно гэжэ тэрэниие гуша гаран жэл соо хүтэлбэрилжэ ябаһан депутат **Г. Аннамухаммедова** хөөрэбэ. Ажахы тухайдаа тэрэ хэлэхэдээ, хлопок ургуулагшадай туйлалтануудта онсолон тогтоһон байха юм. Арбадахи табан жэлэй үедэ түсэбөөр хараалагдаһанһаа хэдэн мянган тонноор үлүү ехэ хлопок гүрэндэ худалдагдаа.

Республика доторнай промышленностиин сланце-химическэ, электронно, прибор бүтээлгын ба электротехническэ һалбаринууд хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэнэ гэжэ Эстониин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **В. И. Клаусон** тэмдэглэбэ. Бүтээн гаргагдаһан продукциие саашадань шэнэдхэхээр, тэрэнэй техническэ хэмжээе дээшэлүүлхээр, шанарыень һайжаруулхаар хараалагдана. Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилдэг, тэрэ тоодо пумаажан бүд нэхэдэг һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ онсо анхарал хандуулагдана.

Минии нүхэдэй — Урда Яхадай барилгашадай ажал хэрэгүүдээр омогорхон баясанаб гэжэ «НерюнгриГРЭСстрой» гэдэг барилгын управлениин комплексно бригадын бригадир депутат **А. Б. Новолодский** хэлэбэ. Үнгэрһэн жэлнүүдтэ тэдэнэй ажалай гол дүнгынь юуб гэхэдэ, партиин XXV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, тэдэнэр Байгал-Амарай түмэр замай һалаае богони болзор соо бариһан, нүүрһэнэй ехэ уурхайн түрүүшын ээлжээе ашаглалгада оруулһан байна. Нерюнгриин нүүрһэ ашааһан хэдэн зуугаад эшелон энэ түмэр харгыгаар ороной бусад районууд худар шуумайлдана.

Хальмагай АССР-эй КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь депутат **В. И. Белозеров** үгэ хэлэхэдээ, хүдөө ажахын үйлэдбэриие үрэ түгэс болгохо асуудалнуудые шэнжэлбэ.

Доторойнгоо ехэ нөөсэнүүдые элирүүлжэ, ашаглалгада оруулһанай ашаар хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлэгдээ гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэрэгые һаатуулдаг хэдэн ушар шалтагаануудые тэрэ дурдаба. Мелиоративна хүдэлмэриин гээгдэл, энэ хүдэлмэри хэдэг эмхинүүдэй хүсэнүүдэй хангалтагүйгөөр ургалта эдэнэй нэгэниинь болоно.

Карачаево-Черкесскэ автономито областиин «Учкекенский» совхозой һаалишан депутат **З. А. Байрамкулова** үгэ хэлээ. Һү үйлэдбэрилгые эмхидхэхэ хэрэгые нарижуулан һайжаруулха шухала гэжэ тэрэ хэлэбэ. Энэ хэрэгтэ ажал хангалтагүйгөөр оньһожоруулагданхай байна. Фермэнүүдтэ тусхай шэглэлтэй транспорт дуталдана.

Энээгээр Национальностьнуудай Соведэй депутадууд ороной гүрэнэй түсэбүүд болон бюджедэй проектнүүдые зүбшэн хэлсэжэ дүүргэбэ.

* * *

Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани үдэшэлэн болобо.

Нүхэд **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, М. С. Горбачев, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Д. А. Кунаев, А. Я. Пельше, Г. В. Романов, М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, В. В. Щербицкий, Г. А. Алиев, П. Н. Демичев, Т. Я. Киселев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, Э. А. Шеварднадзе, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. В. Русаков** гэгшэдэй ерэхэдэ, суглараагшад нэрьемэ, удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтаа.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта).

...АБШАГАЙ АЖАЛААРАА ХАРЮУСАХАБДИ

УЛАМ ҺАЙНААР ХҮДЭЛЭЕЛ

«Түсэбнай хүшэр хүндэ, ...о ехэшье. Теэд энээнһээ ...р тобшолол хэхэб? Тэрэ...е дүүргэхын тула хүсэ... оролдолгонуудаа хоёр, ...ба дахин эршэдхэхэ хэрэг... —гэжэ нүхэр Л. И. ...жнев КПСС-эй ЦК-гай ...гша оной ноябриин Пле...м дээрэ үгэ хэлэхэдээ заа... байна.

...Энэ тон зүб. Ямаршье ту...уялга минии зүрхэ дүүр...хэгүйинь мэдээжэ. Тэрэ...е бэелүүлхын тула ехэхэн ...һэ гаргаха, үдэр хоног бү...дэ үнэн зүрхэнһөө орол..., бүхы мэргэжэл шада... гаргажа хүдэлхэ хэ...тэй.

Өөрынгөө олон жэлэй ажа... дүй дүршэл дээрэһээ ...зниие һайн мэдэхэ болооб. ...дэ гэр бүлөөрөө, гол тү...лэб Анна Дабаевна нүхэртэеэ, хори гаран жэлдэ эхэ хонидые харууһалнабди. Эдэ жэлнүүдтэ зуун эхэ хонин бүриһөө ходол 100-һаа дээшэ хурьга абажа байнабди. Нооһо хайшалха түсэбөөшье жэнишэдгүй дүүргэнэбди. Жэшээнь, байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 115,6 хурьга абаад, томо болгожо тушаагаабди.

Ходо ниимэ үрэ дүн туйлахын тула жэлэй дүрбэн сагта габшагай шангаар хүдэлхэ хэрэгтэй болодог. Хониндоо һайнаар алуулжа, ходо тобир тарган байлгаха, тэдэнэйнгээ эдихэ үбһэ хүсэд хүрэхөөр, шанартайгаар хуряажа абаха, байра байдалаа һайса дулаалха, хонидой үрэжүүлгые сат сооһь зүбөөр хэхэ, үбэлдөө, хабартаа илангаяа шангаар хүдэлхэ шухала.

Эгээл тиимэһээ СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ баталагдаһан СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын 1981—1985 онуудай, мүн ерэхэ 1982 оной асари ехэ түсэбүүдэй амжалтатайгаар дүүргэгдэхын тула өөр өөрынгөө хүлэлжэ байһан газарта хүн бүхэн улам һайнаар ажаллаха ёһотойбди гэжэ хэлэхэ байнаб. Тиигэбэл, бүхы түсэб, даабаринуудnай, социалис уялганууднай амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ бшуу.

Энээнһээ ондоо арга зам байхагүй. Тиигээдшье бидэ өөһэдынгөө, арад зоной аша туһала, ажабайдалайнгаа бүри баян дэлгэр, жаргалтай байхын тула хүдэлнэбди.

Б.-Д. РИНЧИНОВ,
Яруунын районой «Дружба» колхозой Ленинэй, Ажалай Улаан Тугай орденуудтай ахалагша хонишон.

АМЖАЛТА—ОРОЛДОЛГОҺОО

Эдэ үдэрнүүдтэ манай һаалишад, малшадай ехэтэ һонирхохо, хөөрэлдэхэ юумэн гэхэдэ, КПСС-эй ЦК-гай һая болоһон Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин материалнууд болонхой.

Энэшье гайхалтай бэшэ. Манай Совет ороной саашанхи хүгжэлтын ехэ түсэбүүд, бүхы арад зоноймнай, хүн бүхэнэй үдэр бүриин ажабайдалай тон шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэбэ.

КПСС-эй Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежневэй тон гүнзэгы удхатай, тодо хурса үгые бидэ ажалһаа сүлөө сагтаа дахин дахин уншана. өөһэд хоорондоо зүбшэн хэлсэнэбди. Хүн зониие эдеэ хоолой зарим зүйлнүүдээр хангаха талаар тохёолдоһон байдал, бии байһан бэрхэшээл, дутагдалнууд тухай тэрэ коммунис ёһоор сэхэ руунь хэлэнэ. Бэрхэшээлнүүдые дабаха тодорхой арга зам заагаа.

«Мүнөөдөө сагай уларилые мэдэлдээ абажа шададаг болоодүй байһан дээрэһээ хүдөө ажахын хүдэлмэриие таарамжагүй сагай уларилда улам шадамараар таарууЛжа һураха хэрэгтэй»,— гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев заана.

Үнэхөөрөө, олонхи ушарта гансал сагай уларилһаа боложо, газар таряалангай, мал ажалай продуктнууд багаар абтана, түсэб дүүргэгдэнэгүй гэжэ шалтадаг баримтануудые зүб гэхын аргагүй. Эндэ ажалай эмхидхэл, хүнүүдэй оролдолго, шадабариһаа ехэ юумэн дулдыдадаг бшуу.

Манайшье эндэ хэдэн жэлдэ удаагаар ган гасуур боложо, үбһэ тэжээл, илангаяа силос, талха тарян тон бага бэлэдхэгдэнэ. Зарим жэлдэ ондоо областьнуудһаа һолоомо зөөжэ, нүүрай ожорһо сабшажа буйлуулаад, малдаа эдюулхэ баатай болонобди.

Хэды тиигэбэшье манай гурбадахи фермын коллектив һү һааха, гүрэндэ тушааха түсэб, социалис уялгануудаа жэлһээ жэлдэ болзорһоонь урид дүүргэнэ. Жэшээнь, арбадахи табан жэлдэ түсэбһөө гадуур 800 гаран центнер сагаан эдеэ абаабди. Байгша оной үнгэрһэн 10 һарадашье фермэ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2350 килограмм һү һаажа, энэ продукци үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ. Бухыдөө 1800 центнер һү абаха түсэбтэй аад, тэрэнээ 2300 үлүүтэй центнертэ хүргөөбди.

Түрүү һаалишаднай буришье дээшээ үрэ дүн туйланхай. Бабасан Бальжинимаевна Ленхобоева — 2909 килограмм, Бимба Ринчиновна Гомбоева — 2825 килограмм һү үнеэн бүриһөө һаажа, жэлэйнгээ түсэб, уялгануудые холо үлүүлээ.

Энэ табан жэлэй хоёрдохи жэлдэшье ажалайнгаа эршые улам шангадхажа, урдахи түсэб, даабаринуудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэбди гэжэ манай коллектив мэдүүлнэ.

Л.-Д. САНЖИЦЫБИКОВА,
Ивалгын ОПХ-гай һү һаалиин гурбадахи фермые даагша.

Улаан-Үдын район.

...ШАГ ҮРЭТЭЙГӨӨР

Пассажирска поездүүдай ...бариилагдаад, шэнэ шэрэ...гаар ялалзан, холын за...үдта бэлэн болоод байхы...ь харахада хэды аятайб. ...ВРЗ-гэй вагонуудые сүг...лбариин цехэй М. А. То...ражкын хүтэлбэрилдэг ком...мол-залуушуулай бригадын ...үүд энэ хэрэгтэ өөрынгөө ...бытые оруулалсадаг. Шту...тур-шэрдэгшэдэй түрүү бри...дын гэшүүд хэд бэ гэбэл, ...лина Баирова, Людмила ...алахова, Наташа Искали...а ба Людмила Крекшина ...шэд болоно.

Мүнөө үедэ түс коллектив ...лаан бүриингөө даабариие ...атагүй 125 процент дүүр...дэг. Үнгэрэгшэ жэлдэ тон ...тонихон хугасаада БАМ-ай ...схай захил эрхим шанар...йгаар дүүргээ бэлэй. Он...ябол, «Комсомольская ...равда» гэһэн агитпоездын ...агон-ресторан эрхим шанар...йгаар заһабарилһан юм. ...ёондо В. И. Ленинэй тү...эһөөр 110 жэлэй ойдо түс ...ригада Ленинскэ Хүндэлэ...эй грамотаар шагнагдаа һэн.

Гэхэһээ гадна, штукатур-...эрдэгшэ мэргэжэлтэй баса...д ниитын ажабайдалда хабаадалсадаг, уран һайханай коллективэй эдэбхитэд юм. Галина Баирова — цехэй комсомолой бюрогой гэшүүн, хэды залуушье һаа, райсоведэй депутадаар һунгагданхай. Хүдэлмэришэд үдэр бүриингөө амжалтануудаар урмашан, үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллахаар зоригжонхой.

—Эдэ үдэрнүүдтэ болоһон КПСС-эй ЦК-гай Пленум бултыемнай габшагай ажалда уряалба ха юм. 1982 оной түсэб юрэл дүүргэгдэхэ бэшэ, харин үлүүлэн дүүргэгдэхэ ёһотой гэжэ нүхэр Л. И. Брежневэй Пленум дээрэ хэлэһэн үгэ манда сэхэ хабаатай. Ашаг үрэ ехэтэйгээр хүдэлхэ, үйлэдбэри һайнаар эмхидхэхэ гэһэн үгэнүүд хүдэлмэришэн, хүтэлбэрилэгшэ бүхэндэ тон үнэтэй, — гэжэ түс бригадын бригадир Мария Александровна Тодоражко гүрэн түрэмнай ажабайдалда болоһон шухала политическэ ушар тушаа һанамжаяа хэлээ бэлэй.

З. ШЕВЦОВА,
«Локомотив» гэһэн олон тарижтай газетын хүдэлмэрилэгшэ.

БИДЭНЭЙ ЗОРИЛГО

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй, Л. И. Брежневэй тэндэ хэлэһэн үгэтэй танилсаад байхадаа, партиимнай XXVI съездын табиһан зорилгонууд заабол дүүргэгдэхэ гэжэ би үшөө дахин ойлгоо һэм. «Түсэб хүшэр хүндэ, орёо ехэ байна. Теэд энээнһээ ямар тобшолол хэлтэйб? Тэрэниие бэелүүлхын тула хүсэлэл оролдолгонуудаа хоёр, гурба дахин эршэдхэхэ хэрэгтэй бшуу». — гэһэн Л. И. Брежневэй үгэнүүдые би үнэн зүрхэнһөө дэмжэнэб. Нээрээшье, хүн бүхэн өөрынгөө хэһэн ажалые бүри һайнаар дүүргэхэ уялгатай.

Байгша оной эхиндэ манай бригада табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабариие дүрбэн жэл соо дүүргэхэ уялга абаа һэн. Энэ үүсхэлыемнай комбинадай, Улаан-Үдын предприятинуудай олохон хүдэлмэришэд дэмжээ. Түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй түгэсэхэ тээшээ дүтэлжэ байхада, ямараар энэ уялгамнай дүүргэгдэжэ байнаб гэжэ зарим тэды тобшолол хэхээр болоо. Һара, квартал бүхэндэ бригадымнай гэшүүд эршэмтэйгээр ажаллажа, Агуу Октябриин 64 жэлэй ойн һайндэрэй урда тээ, ноябриин 4-дэ, жэлэйнгээ түсэбые дүүргээд, бидэ 1982 оной январь һарын тоосоогоор хүдэлжэ байнабди. Абаһан эршээ һуладхангүй, саашадаашье габшагайгаар ажаллажа, түсэбтэ табан жэлэйнгээ даабариие дүрбэн жэл соо дүүргэхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн тэмсэхэбди. Партиингаа захяа-найдабарида бидэнэй харюу иимэл даа.

Б. АЮШЕЕВА,
нарин сэмбын комбинадай комсомол-залуушуулай бригадын бригадир, Буряадай комсомолой шангай лауреат.

Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй инструментальна цехтэ гушаад жэлэй туршада А. В. Щербаков хүдэлнэ. Залуушуулые мэргэжэлдээ һургадаг дүй дүршэлөөр бали токарь арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабариие амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө тэмсэнэ. Тэрэнэй һургаһан Сергей Малышев мүнөө 4-дэхи разрядай токарь болонхой, мүн лэ эрхим һайнаар ажаллажа, багшаяа баярлуулна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

МУХАР-ШЭБЭРЭЙ «ЛЕНИНСКИЙ ПУТЬ» ГЭЖЭ РАЙОННО ГАЗЕТЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, экономическа болон соёлой байгуулалтын зорилгонуудые бэелүүлгэдэ тэдэниие элсүүлхэ талаар аша үрэтэй ажал ябуулһанайнь түлөө, байгуулагдаһаар 50 жэлэйнь ой гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, Мухар-Шэбэрэй районно «**Ленинский путь**» газетые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной ноябриин 18.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

ВАСХНИЛ-ай СИБИРИИН ОТДЕЛЕНИИН БУРЯАДАЙ ХҮДӨӨ АЖАХЫН ЭРДЭМ-ШЭНЖЭЛГЫН ИНСТИТУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮДЫЕ ОЛГОХО ТУХАЙ

Хүдөө ажахын талаар габьяатай байһанайнь түлөө хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдые олгохо:

БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА АГРОНОМ

Бохиев Василий Борисовичта — хүрьһэ хамгаалгын таһагые даагша.

Емельянов Александр Михайловичта—тэжээл үйлэдбэрилгын таһагые даагша.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ЗООТЕХНИК

Макальский Илья Яковлевичта — Байгалай туршалта-үйлэдбэриин ажахын директор.

Соколов Иван Ильичтэ — хони үсхэбэрилгын лабораториие даагша.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ВЕТЕРИНАРНА ВРАЧ

Барьядаев Константин Лаврентьевичтэ—БурНИИСХ-гай директор.

Каратев Леонид Павловичта — Ивалгын туршалта-үйлэдбэриин ажахын главна ветеринарна врач.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ИНЖЕНЕР

Доржиев Анатолий Балдановичта — оньһожоруулгын таһагай ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ХҮДӨӨ АЖАХЫН ГАБЬЯАТА МЕХАНИЗАТОР

Купряков Михаил Тимофеевичтэ—Байгалай туршалга-үйлэдбэриин ажахын механизатор.

Цыренов Доржо Шараповичта — Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын механизатор.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА МАЛШАН

Гармажапов Бимба Ленхоевичто — Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын хонишон.

Ипатьева Анастасия Павловнада — Байгалай туршалга-үйлэдбэриин ажахын һаалишан.

Цыденов Цырен Дашидоржиевичта—Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын машинаар үнеэ һаадаг оператор.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной ноябриин 18.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

ВАСХНИЛ-ай СИБИРИИН ОТДЕЛЕНИИН БУРЯАДАЙ ХҮДӨӨ АЖАХЫН ЭРДЭМ-ШЭНЖЭЛГЫН ИНСТИТУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулалсаһанайнь түлөө, хүдөө ажахыда туршалгын хэрэгэй эхилһээр 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха:

Дудникова Феодосия Яковлевнае — селекциин лабораториин ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ.

Залуцкий Иван Николаевичые — Байгалай туршалга-үйлэдбэриин ажахын малшан.

Каленых Константин Николаевичые — Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын луговод.

Клеменин Иннокентий Матвеевичые — Байгалай туршалга-үйлэдбэриин ажахын механизатор.

Козлова, Полина Ивановнае — тарян ажахын таһагай ахалагша лаборант.

Овчинникова Юлия Михайловнае — селекциин лабораториин научна хүдэлмэрилэгшэ.

Реторов Даша-Намжил Дымбрыловичые — Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын тугалнуудай комплексын оператор.

Секерина Анна Петровнае—Байгалай туршалга-үйлэдбэриин ажахын тугалшан.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной ноябриин 18.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

НҮХЭР М. И. ЛЕУХИНИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын ой модоной промышленностьда удаан саг соо аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Түлишын промышленностиин министерствын Ивалгын леспромхозой директор **Леухин** Михаил Ильичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной ноябриин 18.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые дэелүүлхын түлөө

МҮРЫСӨӨНЭЙ ҮҮРГЭ ЕХЭ

«Социалис мурысөөн—олониитын зохёон байгуулхы хүсэн мүн. Тэрэ хадаа үг удхаараа хүнүүдэй дээдэ зэргын оюун мэдэрэлһээ, эдэбхи үүсхэлһээ эшэ үндэһэтэй юм. Имагтал иимэ эдэбхи үүсхэл үйлэдбэриин нөөсэ баялигые элирхэйлэн олгожо, ашаглаха ябадалда, хүдэлмэриин ашаг үрые ба шанарые һайжаруулхада туһа нэмэри болоно»,—гээд КПСС-эй XXVI съезд дээрэ хэһэн тоосоото элидхэл соогоо нүхэр Л. И. Брежнев тэмдэглээ һэн. Тэрэниие эдэбхи ехэтэйгээр эмхидхэһэнһээ, партиин организацинуудай зүгһөө энээндэ саг үргэлжын анхарал хандуулһанһаа партиин хараалһан зорилгонууд амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ зэргэтэй.

Совхозоймнай туйлаһан зарим тэды амжалтанууд бүхы малшадай, таряашадай, механизаторнуудай үдэр бүхэнэй эдэбхитэй хүдэлмэриин ашаа үрэ болоно.

Үнгэрэгшэ үбэлжэлгын үедэ социалис мурысөө һайнаар ябуулһандаа энэ харюусалгатай хаһаяа яһала бараг үрэ дүнтэйгөөр үнгэргөө һэмди. Тиихэдэ манай ажахы малай үбэлжэлгэ эмхитэйгээр үнгэргэхэ талаар район соогоо мурысөөнэй үүсхэл гарғаһан юм. Тингэжэ энэ шухала кампаниия һайнаар гаталжа гараабди. Энээниие жэлэймнай дүнгүүд элитээр гэршэлнэ. Гүрэндэ һү тушааха жэлэйнгээ түсэб бүри сентябрьда дүүргээ һэмди. Мяха худалдаха даабаряа үлүүлэн бэелүүлхэ дүүрэн аргатайбди. Ажахын хонишолой эдэбхитэйгээр ажаллаһанай ашаар ноохонойнтоо түсэб дүүргээбди.

Гүрэндэ худалдагдаһан мал ажалай продукциин шанарынь мүн лэ муу бэшэ. Арбан һара соо үнеэн бүриһөө 1365 килограмм һүн һаагдаа, мяханай комбинадта тушааһан эбэртэ бодо малай шэгнүүр дунда зэргээр 355, хониной 38 килограммда хүрөө. Байгша оной ган гасууrһаа дулдыдажа, ороохото ургамалнууд муртэй ургаагүй. Гэбэшье таряашаднай гараа болоһон урасаяа нарин нягтаар хуряажа абаа.

Энэ жэлэй таряа хуряалгын халуун хаһада коммунистнүүд Н. И. Ильинэй, В. П. Ситниковэй, Е. А. Ринчиндоржиевай хүтэлбэрилдэг тэжээл үйлэдбэрилдэг звенонууд һайнаар хүдэлжэ гараа. Тэрэнэй ашаар, мүн совхозой бүхы хүдэлмэришэдэй оролдолгоор 15 мянган центнер үбһэн, 7,5 мянган центнер зелёнко, 4 мянган центнер һолоомон бэлэдхэгдээ, 3 мянган тонно силос, мянган тоннохоо үлүү сенаж дарагдаа. Энээнһээ гадна районһоо гадуур 4,5 мянган центнер үбһэн, 1 мянган центнер зеленко, 10 мянга гаран центнер һолоомон нөөсэлэгдэбэ. Тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри үшөө зогсоогдоногүй.

Мүнөө нитын малай үбэлжэлгын түрүүшын һара түгэсэбэ. Байгша ондо ажахымнай 2400 эбэртэ бодо мал, 23600 хони, тэрэ тоодо 11 мянган эхэ хони, 163 мори үбэлжүүлхэ байна. Эдээндэ хүрэхэ тэжээлэй яһала нөөсэ байгуулагдаа гээшэ ааб даа. Тиимэһээ мүнөө бэлэдхээ болоһон үбһэ тэжээлээ үбэлжэлгын түрүүшын үдэрһөө гамтайгаар, һайнаар буйлуулжа, минеральна бодосуудаар шанаржуулаад. зоотехническэ заабариин ёһоор, малдаа эдюулхэ хэрэгтэ анхарал ехээр хандуулагдана. Энэ асуудалые малшад, зооветмэргэжэлтэд зүбөөр ойлгоно. Һүүлэй жэлнүүдтэ адуу малаа эдеэлүүлхэ талаар нилээд дүй дүршэлтэй болонхойбди. Нэн түрүүн бүдүүн тэжээлээ хэршээд халуун уһанда дэбтээгээд, белок ехэтэй минеральна зүйлнүүдые нэмээд малда үгэхэдэ, тэдэнэй ашаг шэмэнь нилээд дээшэлдэг. Үбэлжэлгын үедэ һү һаалиин фермэнүүдтэ, һубай малай гүүртэнүүдтэ энэ түрүү арга үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Байгша оной 10 һарын туршада манай ажахын хүдэлмэрилэгшэд өөһэд өөһэдтөө абаһан жэлэйнгээ түсэбтэ даабаринуудые, социалис уялгануудые дүүргэхэ һэлэй хойноо ороддохон байна. Энэ хэрэгтэ совхозой партиин организаци нилээд анхарал хандуулаа. Иланғаяа үбэлжэлгын үедэ малшадай дунда социалис мурысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлхые оролдонобди. Тиимэһээ саг соогоо мурысөөнэй гурим батлан абаа һэмди. Тэрэнэй дүн хараалһан болзоротоо сосголорходо, түрүү коллективүүдтэ Улаан түг, вымпел барюулагдаха. Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэхэ юм. Һаалиин фермэнүүдэй коллективүүдэй үнгэрһэн һарын ажалайнь дүнгүүд удаадахи һарын эхиндэ гаргагдаад, мурысөөнэй илагшадые тодорууланаб. Мурысөөнэй дүн харуулдаг, «Дайшалхы хуудаһанууд», «Сахилгаанууд» сар соогоо гаргагдана, һү һаалиин фермэнүүдтэ, хонишодой, үхэршэдэй гэрнүүдтэ самбарта тодоруулагдана. Кварталай дүнгүүдээр совхоз соо эгээл үндэр амжалта туйлаһан хүдэлмэрилэгшэдэй Алдар солын түг үргэгдэлэхэ. Үбэлжэлгын үедэ малшадай дунда ажалые шалгаха хэрэгтэ «Комсомолой прожекторэй» постнууд эмхидхэгдэнхэй. Совхозой мэргэжэлтэдэй бүридэлдэ агитаторнууд гүүртэ, отара, фермэнүүд дээрэ табигдаһан. Энэ һарын 20 болотор совхоз дотор малшадай үбэлжэлгын харалга-конкурс үнгэргэгдэхэ гэдэг байна. Һүүлдэнь тэдэнэй дүнгүүдые сосголожохо, илажа гарагшад совхозой дирекциин, парткомой, рабочкомой зүгһөө урмашуулагдаха юм. Парткомой гэшүүн бүхэн тусгаар отара, фермэ, гүүргэнүүдые даажа абанхай. Тэдэнэр малшадта ходо ошожо, дүтүү дундынь зааһаар, туһалха, зүбшөөл заабари үгэхэ үүргэтэй. Һарын эхиндэ парткомой суглаан дээрэ тэдэнэр тоосоо даабаритай.

Сэлэнгын районой Тельманай нэрэмжэтэ совхозой малшад, мэргэжэлтэд, мүн бидэнэй мурысөөнэй хүршэ «Георгиевский» совхозойхид байгшаа ондо малай үбэлжэлгые амжалтатай үнгэргэһэн. 1981—1982 онуудай үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продукциин үйлэдбэрилгые ехэ болгохын түлөө республика болон район доторой үүсхэл гаргаа һэн. Манай ажахын малшад тэдэнэй урлаае һайшаан дэмжэжэ, энэ харюусалгатай хаһада эршэтэйгөөр бэлдэжэ эхилээ юм. Малай байха хашаа хорёогоо, малшадайнгаа гэрнүүдые заһабарилха, дулаалха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Адуу малаа бүлеэн уһаар хангахада туслан тухеэрэлгэнүүдые, худагуудаа мүн лэ заһабарилаабди.

Бидэ энэ жэлэй болон хойто жэлэй түрүүшын кварталай түсэб дүүргэхын түлөө 266 эр хашааргуудые шахан таргалуулгада табяабди. Һингэжэ гүрэндэ тарган ехэ шэгнүүртэй мал тушааха аргатай байхабди.

Ю. ДАШИЕВ,
Хориин районой Анаагай совхозой парткомой секретарь.

ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ—ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

ХУЖАРТЫН БРИГАДА

ХЭДЭН жэлдэ ган гасуур боложо. Механизаторнуудай хэһэн ажалһаа үрэ гарангүй үнгэржэ байба. Зарим хүнүүд урмаа хухаржа, урагшаа тэгүүлхэсэшье болиһон хэбэртэй ябаа.

Теэд Хужартын комсомол-залуушуулай бригадын коллектив тиимэ бэрхэтэй байдалда диилдэнгүй. Жэл бүри бүхы ажалаа нарин һайнаар хэжэ, баян ургасын түлөө тэмсэлээ һуладхаагүй, харин улам эршэдхэһэн байха юм. Эндэ бригадир Владимир Доржиевич Батомункуевай аша габьяа ехэ.

Һаалишанай хүндэ хүдэлмэри хэжэ ябаһан Бутытсу эхеэ хара багаһаа хойшо дахажа, ажалай амта таниһан. хуулиин наһа хүсэхэлөөрөө булад «хүлэгые» жолоодожо ороһон хадаа хүйтэн, халуунда тэсэмгэй, номгон даруу зантай бригадир залуу хүбүүдэйнгээ зали бадаруулан ябаа бшуу. Өөрөө олон жэлдэ тракторнстаар, комбайнераар хүдэлжэ, арбай таряа ургуулжа, алтан шарган шэниисэ хуряажа, хүн зоноо хүхеэһэн хадаа «эрьехэ наран, ээлжэлхэ түрэ» болохо гэжэ бата найдамтай ябаа ха юм.

Олоошье энэ жэлдэ механизаторнуудай «шүдөө зуужа, шүрбэһөө шанғадхажа» хэһэн ажал ашаяа харуулба. Ороохо таряан, ургамал ногоон урдынхиһаа дутуугүй һайнаар гараа.

—Зай, хүбүүд, энэ ургуулһан таряагаа заахашье гээнгүйгөөр, эгээн лэ түргэнөөр хуряажа абаха гэжэ бодомжолхо, оролдохо болообди,—гэжэ бригадир ургаса хуряалгын урдахана нүхэдтөө хандаа бэлэй. Нүхэдынььшье халуунаар дэмжэжэ, хүн бүхэн өөрынгөө һанамжа, дурадхалаа хэлэжэ, шахаа тангаригаа үгөө һэн.

Хэрэглэлһээ гараа гэжэ урда жэлнүүдтэ хаягдаһан хоёр комбайные хамтаараа носожо, түргэн зуура «хүл дээрэнь гаргаад», таряа хадалгада хэрэглээ. Тарянай эдеэшэхэлээр механизаторнуудшье унтаха нойроо, гэр бүлээ «мартажа», хонон, үнжэн полевой стандаа байрлажа, ёһотойл дайшалхы ёһоор ажаллажа ороһон жэшээтэй.

Колхозой правлени, бригадир механизаторнуудтаа зохид һайн байра, байдал түхеэржэ, һаадгүйгөөр ажаллаха арга олгоо. Полевой стандань механизаторнуудай байха хамтын байра, оро дэбисхэр, хүдэлмэриин һүүлээр угаалдаха душ, бани бии. Халуун эдеэн бэлдэгдэжэ, хүдэлжэ байдаг газартань абаашагдажа байгаа. Сүлөө сагтаа хараха «Рекорд» телевизор улаан булан соонь тодхогдонхой.

Комбайнернуудай дунда ажалай мурысөөн үргэнөөр дэлгэрээ. Хүн бүхэн машинаяа нарин һайнаар харууһалжа, бүтээсэ ехэтэйгээр үдэр һүнигүй хүдэлгэхэ гэжэ оролдоо.

—Энэ мурысөөндэ манай дүршэл ехэтэй комбайнер Сергей Гомбоцыренович Намсараев бүгэдэндэ жэшээ харуулжа ябаа, — гэжэ бригадир баяртайгаар хэлэбэ. — Түрүүшээр тэрэ «амидыруулагдаһан» комбайн дээрэ ажаллажа, 170 гектарай таряа хадажа, баал болгоо юм. Тингэһээр байтарнь СКД-6 гэдэг шэнэ комбайн асарагдажа, тэрээндэ даалгагдаа һэн. Манай этигэл, найдабарие нүхэр Намсараев хүсэдөөр харюулаа юм.

Комсомолец Сергей Намсараев 10.238 центнер таряа хуряажа, «Дружба» колхоздоо, Хяагтынгаа район дотор эрхимлэжэ, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн габьяатай. Урдань энэ комбайнер нэгэнтэ бэшэ чемпионой лентэ зүүһэн, ВЛКСМ-эй обкомой гэшүүн байһан юм.

Таряа хуряалга дээрэ мүн комбайнер Анатолий Дамбаевич Тулёсонов шалгаржа гараа. Тэрэ дүү хүбүүнтэеэ суг ажаллажа, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлһэн байна.

Механизаторнуудай оролдосотой һайнаар ажаллаһанай ашаар түс бригада энэ жэлдэ 20 мянган центнер таряа суглуулха даабаряа 25 мянга гаран центнертэ хүргөө бшуу. Энэнь дунда зэргээр гектарай 15 центнерһээ дээшэ болоно.

—Энэ жэлдэ октябриин хорёодоор байрын саһан орошоо. Тэрээнһээ бидэ түрүүлжэ, ургасаяа бүхыдэнь хуряажа абаабди, — гэжэ бригадир баяртайгаар мэдүүлээ.

Баярланшьегүй яахаб. Жэлэй эхиндэ бүхы бригадаараа абаһан продукциингаа зэргээр түлбэридэ хүртэхэ гэһэн гуримда ороһон байгаа бшуу. Тиимэһээ ургаса абаха түсэбөө үлүүлһэнэй түлөө бригадын механизаторнууд нютагайнгаа зондо магтуулхаһаа гадна, нэмэлтэ түлбэридэ хүртэхэ болоно ха юм.

— Владимир Доржиевич һая гуша гаража ябабашье, хамта хүдэлдэг нүхэдтөө хүндэтэй, үгээ ойлгуулжа шадаг бэрхэ бригадир гэжэ тоотой, урагшаа һанаатай. хамтын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг коммунист, —гэжэ колхозой түрүүлэгшэ Батор Магбунович Цыдендамбаев магтажа һуугаа һэн.

Колхозой түрүүлэгшын магтаханьшье буруу бэшэ. Владимир Доржиевич үнэхөөр урагшаа һанаатай, ажалша бэрхэ хүн. Тэрэ механизатораар хүдэлжэ ябаха зуураа үдэшын дунда һургуули дүүргэһэн, мүнөө Буряадай хүдөө ажахын техникумэй гурбадахи курсда һуража агрономой мэргэжэлтэй болохоёо байна. Урдань комбайнераар хүдэлжэ байхадаа, сезон дотор 8—9 мянган центнер таряа сохижо, колхозой чемпионой нэрэ зэргэдэ хэдэн удаа хүртэһэн жэшээтэй. Мүнөө энэ мэргэжэлынь ажалдань ехэ туһатай, залуу механизаторнуудта өөрынгөө мэргэжэл шадабаряараа ходо туһалдаг байха юм. Гансахан эдэ баримтанууд тэрэнэй зоримгой бэрхые гэршэлжэ үгэнэ.

Хүнэй наһанда элдэб ушар тохёолдодог ааб даа. Харгыһаа хадуурхашье саг дайралдадаг. Теэд тэрэнээ заһажа шадаха хэрэгтэй. Владимир хүбүүнэйшье замда тиимэ юумэн ушараа. Совет Армиин албанһаа бусажа ерэһээр нүхэдэй үгэдэ орожо, Улаан-Үдын ЛВРЗ-дэ слесарь-хабсаргагшаар хүдэлжэ захалһан намтартай. Теэд эндэ удаан тэсэжэ шадаагүй. Булад «хүлэгэй» жолоо барижа, сэбэр һайхан агаарта умбажа, алтан таряа хуряалсажа амташаһан хүбүүндэ түрэл нютагынь, түрэһэн дайдань арга бэшэ татажа, диилээ һэн.

Хоёрхон жэлдэ заводто хүдэлөөд, түрэл колхоздоо бусажа ерээд, инаг басагантаяа айл боложо, дуратай ажалаа үргэлжэлүүлжэ, үри хүүгэдээ үргэжэ, ан-бүн ажаһуужа захалаа бэлэй. Мүнөө энэ ажалша бүлэ гурбан хүбүүдтэй, нэгэ басагантай. Ехэнь һургуулида энэ жэл оробо.

1975 он Владимир Доржиевичта мартагдашагүй. Энэ жэлдэ залуу механизатор партиин гэшүүндэ абтаа, үдэшын дунда һургуули дүүргээ, колхозой правлени тэрэниие тракторна бригадын бригадираар томилоо. Энэ жэлдэ, мүн урда жэлдэнь түрүү механизатор Дунда Азиин болон Закавказиин республиканууудаар аяншалжа ерээ. Тиихэдээ тэрэ унаган нүхэртэеэ — Сергей Намсараевтай хамта ябаһан байна.

Эдэ жэлнүүдтэ Владимир Доржиевич бригададаа эбтэй эетэй ажалша коллектив байгуулжа шадаа. Жэл бүри нютагай хүбүүдые, бригадынгаа механизат
дүүнэрые, ажалша ба
лые бригададаа аба
никэдэ дурлуулжа
заншалтай. Тиигээд
тэдэнине механизатор
гэжэлтэй болгохо бү
тын һуралсалда ха
жа, трактор, комбайн
дохо эрхэтэй болгодо
Ажалай журам
һанаашадые тэрэ
бригадынгаа коллекти
тын суглаан дээрэ
нүхэд ёһоной шүүмж
жэ, зүб муртэнь
байна. Эрхим түрүү
заторнуудаа КПСС-эй
ВЛКСМ-эй зэргэдэ
Мүнөө бригададань
бүлэг эмхидхэгдэнхэй.
гаран гэшүүдһээ бү
комсомолой эхин орг
бии. Комсомолой ор
цинин секретаряар
Намсараев хүдэлнэ.

Партийна бүлэг, к
лой организаци к
вэйнь гол хүсэн, түш
гуурин болонхой.
бригадынгаа гэшүүн
анхаралтайгаар ханд
рэгтэй сагтань туһал
жэдэг гуримтай. Һая
нэр залуу механизато
Тулёсоновые Совет
албанда мордохуулаа
дээ булта сугларжа,
һайханаар найрлажа,
хэдэй захяа заабари
һэн, албаяа һайнаар
жэ, бригададаа буса
хыень хүсэһэн байха
луу нүхэдэйнгөө гэр б
лоходонь баһал ха
хүхюун зугаатайгаар
түрэ хэдэг, бэлэг сэ
юрөөл баридаг за
Иимэ эбтэй эетэй
тивһээ хэн гаража
даа.

Бригадын механ
нууд дүршэл ехэтэй
рист Батомунко Базар
та К-700 трактор
хай. Тэрэ жэлэй дүрб
та урагшатай һайна
дэлдэг. Мүн «Беларусь
торта ажалладаг Дор
баевич Тулёсонов я
ажалда ябахадаа нүхэ
найдабарийе харюулд

Ургаса хуряалгын
таряалан дээрэхи һо
тюк болгон ябалха
салгатай хүдэлмэри
затор Иван Бадмаж
Чимбеевтэ даалгагда
нүхэдэйнгөө найдабари
дэлдэг, даалгаһан
риинь урагшатайгаа
гэдэг. Мүнөө намар
даадаг звено үдэр бүр
га гаран тюк бэлдэж
гаа. Иёдондо тэрэ
хизаарта ошожо, маг
һайнаар хүдэлжэ ерэ
Владимир Доржиеви
сахан бригадынгаа а
раад үнгэрдэг бэшэ,
олониитын хэрэгтэ эд
гээр хабаадана. Тэрэ
эй райкомой гэшүүнэ
Хүдэриин сельскэ С
арадай депутадаар хоё
лалда һунгагдажа, ню
гаа зоной дунда эмхи
ойлгуулламжын хүд
ябуулдаг. Өөрөө бри
гаа партиина бүлэгые
даг уялгатай.

Дүршэлтэй механиз
залуу бригадирай эдэ
шээлтэй ажал үндэрө
нэгдэһэн байна. Тэрэн
гэртэ «Хүндэлэлэй Т
орден, социалис мүры
илаһанай түлөө тэм
ялардаг, Хүндэлэлэй
грамота нангинаар хада
дажа байдаг. Энэ жэл
рээндэ «Буряадай АС
габьяата механизатор»
үндэр нэрэ зэргэ олго

Хужартын бригада
жэлдэ мүн лэ баян
абаха үндэһэ һуури таб
Сэбэр һайн намарай
эрхим шанартай
хүрэнгэ хүсэд бэлдэгд
Эдэ үдэрнүүдтэ тэдэна
никэеэ заһабарилжа
Хойто жэлдэ техн
дүүргэжэ, үндэр баян
абаха гэһэн һаналдаа
хыень Хужартын бри
та хүсэе.

Б. ГЫЛЫК…

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

ШЭНЭ ҮҮСХЭЛНҮҮД ҮРГЭНӨӨР ДЭМЖЭГДЭНЭ

СССР-эй профсоюзуудай ээлжээтэ XVII съезд ерэхэ жэлэй март һарада болохо үнгэрхэнь. Тэрэниие угтуулан, ажалшадай эгээ томо организациин шата бүхэндэ 1981 оной август һараһаа эхилжэ тоосоото һунгалтын кампани ябуулагдажа байна.

Мүнөө эдэ суглаанууд ажалшадай ехэ эдэбхиин оршон байдалда үнгэрнэ. КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула олониитын дунда дэлгэрһэн тэмсэлэй дүн согсологдоно. «1981 оной даабарие ноябриин 7-до дүүргэхэ» гэһэн уряатай Москвагай түрүү предприятинуудай коллективүүдэй үүсхэл хаа хаанагүй дэмжэгдэжэ, социалис мурысөөндэ шэнэ эршэ нэмээгээ.

Манай комбинадай профсоюзай организацинууд партиина организациингаа хүтэлбэри доро предприятиин экономическа болон социальна хүгжэлтын түсэб бэелүүлхэ зорилгонуудые шиидхэн, «Ашаг үрэ ехэтэйгээр, һайн шанартайгаар хүдэлмэрилхэ» гэһэн уряа доро социалис мурысөө коллективэйнгээ дунда үргэнөөр эмхидхэн ябуулна.

Арбан нэгэдэхи түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилэн, манай коллектив эршэ шангатайгаар, урдань туйлаһан амжалтаяа улам арьбадхахын түлөө тэмсэнэ, шэнэ эдэбхи үүсхэлнүүд мүндэлнэ. Жэшээнь, угаагдаагүй ноохо сорт сортоорнь илгадаг Бальжима Эрдынеевна Аюшеевагай даадаг бригадын коллектив «Табан жэлэй даабарие дүрбэн жэл соо дүүргэхэ» гэһэн социалис уялга абаһан байна. Энэ үүсхэлынь халуунаар дэмжэгдэжэ, олоной хэрэг болоо. Тэрэниие 150 хүдэлмэришэд дэмжээ. Түс үүсхэлые КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой бюро һайшааһан, дэмжэһэн байна.

«В. И. Ленинэй түрэһөөр 115 жэлэй ой болотор табан жэлэй түсэб дүүргэе» гэһэн үүсхэл Александра Владимировна Золотухинагай толгойллог ноохо ээрэгшэдэй бригадын, Евгений Викторович Пыкинэй даадаг ноохо уридаг операторнуудай бригадын коллективүүд гаргаа һэн. Энэ эдэбхи эрмэлзэл комбинадай коллектив соо үргэнөөр дэмжэгдээ. Мүнөө 500 гаран хүдэлмэришэд табан жэлэй даабарие болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мурысөөндэ хам оролсонхой.

Манай предприятида комсомол-залуушуулай коллективүүд олон юм. Тэдэнэй дунда социалис мурысөөн мүн лэ үргэнөөр дэлгэрэнхэй. ВЛКСМ-эй гэшүүн З. П. Аносовагай хүтэлбэрилдэг ноохо илгагшадай комсомол-залуушуулай бригадынхид «Табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй даабарие СССР-эй Конституциин табадахи жэлэй ойн үдэр дүүргэхэбди» гэһэн социалис уялга абаа һэн.

Тиихэдэ А. Даниловагай даадаг ноохо илгагшадай комсомол-залуушуулай бригадын гэшүүд «Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэб дүүргэлгэдэ комсомолой эдэбхи үүсхэл зорюулха» гэһэн хүдэлөөе дэлгэрүүлхэтэеэ хамта, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабарие 1981 оной октябриин 29-дэ — Ленинскэ комсомолой байгуулагдаһан үдэр, комбинадай профсоюзай IV конференциин нээгдэхэ үдэр дүүргэхэ уялга абаһан байгаа. Тэдэнэр хэлэһэн үгэдөө хүрөө, энэ жэлэй түсэбтэ даабари болзорһоонь урид дүүргэжэ шадаа бшуу.

Валентина Иннокентьевна Шевченкын хүтэлбэрилдэг ноохо илгагшадай бригадын гэшүүд 1982 оной нэгэдэхи кварталай түсэбые СССР-эй профсоюзуудай XVII съездын нээгдэхэ үдэр дүүргэхэ, «Профсоюзуудай XVII съездын нэрэмжэтэ бригада» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэхэ зорилго урдаа табяа. Энэ уялгань комбинадай профкомой заседани дээрэ зүбшэгдэһэн, һайшаагдаһан байха юм. Тиихэдэ түс үүсхэлыень П. Ф. Козулинагай, Н. В. Седуновагай, В. Ф. Дмитриевагай, Д. З. Савенкын даадаг бригаданууудай коллективүүд дэмжэнхэй.

Шэнэ үүсхэлнүүдые дэлгэрүүлхэ, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ гээшэ профсоюзай организациин урдаа хараха үндэһэн шухала хэрэгынь мүн болоно. Ушар тиимэһээ комбинадайнгаа дирекцитэй суг хамта 1981 оной угтамжын түсэб амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэт хангаха, 1982 оной, мүн бүхы табан жэлэй угтамжын түсэб зохёолгодо, баталан абалгада комбинадай ажалша коллективүүдые үргэнөөр хабаадуулха зорилго табигдана.

Мүнөө үедэ ажалые бригадын гуримаар эмхидхэхэ хэрэг нарижуулан һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Ажалай иимэ эмхидхэлэй гуримда 590 хүдэлмэришэдтэй 41 бригада байгуулагданхай. Гадна гурбан зуу шахуу гэшүүдтэй 40 бригада ашаг үрэ ехээр туйлаха эрилтэтэйгээр хүдэлжэ байна. Ажалай шэнэ арга, түрүү дүй дүршэл шадамараар шудалагшадые элирүүлхын тула цехүүдтэ конкурснууд үнгэргэгдэнэ. Түрүүшүүлэй баян дүй дүршэл шудалалга коммунис ажалай һургуулинуудай һуралсалай программада оруулагданхай.

Үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлгые инженернэ талаар хангалтын 1981—1985 онуудай хугасаада бэелүүлэгдэхэ удаан болзорой түсэб манай комбинадта табигданхай. Тэрэ түсэбэй нэгэ бүлэгынь имагтал социалис мурысөө эмхидхэлтэдэ зорюулагдаһан байха юм.

«Үзэл сурталай, политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэрие саашадань һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол бэелүүлэн, профсоюзай заводской комитет соёлой-олониитын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэрие улам үргэнөөр эмхидхэн ябуулхые оролдоно. Тиигэжэ ажалшадай оюун бэлигые, ажалай эдэбхиие хүгжөөлгэдэ улам гүнзэгыгөөр нүлөөлхэ арга боломжо байгуулха хэрэг хангаха шухала болоно бшуу. Хамтын ажалай үрэ дүн тушаа, ажалшадай амаралтын сагые аша туһатайгаар эмхидхэхэ асуудал тушаа хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй анхарал хандуулхын тула оролдолго гаргагдана.

Ажалшадай хүдэлмэрилхэ эрхэ байдал, ажаһуудал һайжаруулха, медицинскэ, эдеэ хоолой талаар хангалга эмхидхэхэ, амаралта үнгэргэхэ талаар ябуулагдадаг хүдэлмэриин һайн дүршэл нэбтэрүүлхэ, улам үргэнөөр хэрэглэхэ асуудалнуудта профком, цехүүдэй комитедүүд анхаралаа мүн лэ саг үргэлжэ хандуулжа байдаг шуу.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада гараар хэгдэдэг хүдэлмэри улам хорооохо талаар хэмжээ ябуулганууд хараалагданхай. Тэрэнэй үндэһөөр ноохо илгалгын, бүд нэхэлгын, угаалга-хатаалгын үйлэдбэринүүдтэ гарай хүсөөр хэгдэдэг хүдэлмэриин 48,02 процентынь оньһожоруулагдаха зэргэтэй. Юрэдөө партийна организациин хүтэлбэри доро комбинадай захиргаан болон профсоюзай комитет ажалша хүн бүхэн тушаа үдэр бүри һэшалаа табижа байдаг гэжэ тэмдэглэлтэй.

Предприятиин коллективэй экономическа болон социальна хүгжэлтын түсэб бэелүүлэн, энээхэн үнгэрһэн үедэ үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ арга боломжотой уралан нарижуулгын 157 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээд байна. Мүнөө 120 квартиратай нэгэ, 80 квартиратай хоёр гэрнүүд баригдана, ноохо угаалгын үйлэдбэриин гол корпус шэнэдхэн заһабарилагдана.

Хүдэлмэрилэгшэдэй энхэ элүүрэй түлөө, амаралтынгаа сагые тэдэнэй бэедээ аша туһатайгаар хэрэглэхэ асуудалда профком анхаралаа ехээр хандуулна. Энэ жэлдэ зуугаад хүн санаторинуудта, 443 хүн комбинадай профилакториdo амараа, бэеэ аргалуулаа юм. Хэдэн олон хүдэлмэрилэгшэд туристическэ аяншалгада ябаа, турбазада амараа бшуу. Комбинадай дэргэдэ мүнөө эмнэлгын хоёр пункт хүдэлжэ байдаг. Манай комбинат хоёр турбазатай, хамтын байрын гурбан гэртэй, гадна 1200 һууритай үхибүүдэй дүрбэн эмхи зургаан, 650 хүнэй нэгэ доро хоолложо боломоор гурбан столово, пионернүүдэй лагерь, профилактори, спортивна зал, соёлой байшан хүн зоной аша туһада ашаглагдана.

Саашадаа хүнэй аша туһада зорюулагдадаг анхарал оролдолгоёо улам гүнзэгырүүлхэ, хүдэлмэрилэгшэдэй ажаһуудалай алибаа хэрэглэмжэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр хангаха уялгатайбди. Энэ хадаа профсоюзай комитедүүдэй, тэдэнэй эдэбхитэдэй урдаа хараха гол хэрэгынь болохо бшуу.

СССР-эй профсоюзуудай ээлжээтэ съездые угтажа байхадаа, КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ ехэ тэмсэлдэ хубитаяа ехээр оруулхые эрмэлзэжэ байһанаа элирхэйлхэ хүсэлэнтэйбди.

Л. СИНИЦКИЙ,
Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай профкомой түрүүлэгшэ.

ВЛКСМ-эй гэшүүн Аюр Ракшаев Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой оньһожоруулагдамал 3-дахи цехтэ токарёор хүдэлдэг. Түс цехтэ 33 комсомолшууд тоологдоно. Аюр цехэй комсомолой организациин секретаряар һунгагданхай, завод соогоо хүндэтэй болонхой. Цехэй хүдэлмэришэд, тэрэ тоодо комсомолшууд Октябриин революциин 64 жэлэй ойн һайндэрые ажалай амжалтаар угтажа, жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө шармайн оролдоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: КПСС-эй гэшүүндэ кандидат Аюр Ракшаев ажал дээрэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

МАСТЕР

Николай Семенович Западня арбан зургаа наһанһаа түмэр харгын албантай ажабайдалаа холбоһон юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ фронтдо ябаа. Дайнай һүүлээр, 1946 ондо, дахин хуушан ажалдаа бусажа хүдэлөө һэн. Түрүүшээр заһабарилгын хүдэлмэришэн байһан, удаань бригадираар томилогдоһон. 1956 онһоо мүнөө хүрэтэр түмэр замай Улаан-Үдын отделениин Сэлэнгын дистанцида мастераар ажаллана.

Тэрэнэй даадаг харгын участок хододоо һайн, эмхи гуримтай байдаг. Хүтэлбэрилдэг коллективынь Сэлэнгын дистанциин околотконуудай дунда, мүн түмэр замай отделени дотор хэдэ дахин социалис мурысөөндэ илаһан байха. Үнгэрһэн энэ үе соо Николай Семенович хэдэн арбаад залуушуулые түмэр замшын мэргэжэлдэ һургаа. Ажалша нүхэдтөө туһа хүргэжэ, эрдэм мэдэсээ, дүй дүршэлөө хубаалдадаг заншалтай. Мүн олоной хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг.

Нүхэр Западня Посольскын сельскэ Соведэй депутадаар, партийна эхин организациингаа партбюрогой гэшүүнээр оло дахин һунгагдаһан юм. Ажалдаа эрхим амжалта туйлажа, Арадуудай Хани барисаанай орденоор, «Шэн габьяата ажалай түлөө. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ» гэһэн медаляар, Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин Хүндэлэлэй грамотануудаар, «Арбадахи табан жэлэй ударник» гэһэн тэмдэгээр шагнагдаһан байха.

Мүнөө Николай Семенович 60 наһаяа гүйсэхээ байгаашье һаа, хүнгэн сэрюун, урагшаа һанаатай, олоной хэрэгтэ хабаадалсаһан зандаа.

В. ЦЫБИН.
Кабанскын район.

Совет орон дотор

ЩЕКИНСКЭ АРГА ХЭРЭГЛЭНЭ

БАРВЕНКОВО (Харьковска область). Харьковска областиин хони үсхэбэрилгын «Степок» совхоздо щекинскэ арга нэбтэрүүлһэнэй ашаар мэргэжэлтэд дуталдахаяа болёо. Фермын хүдэлмэрилэгшэдэй хахад шахуу хубинь сулоолэгдэжэ, үйлэдбэриин бусад участогуудта эльгээгдээ. Хонидой тоогой 13 мянгаар олошороошье һаань, фермэдэ үлэһэн хүдэлмэрилэгшэдынь харууһалжа яданагүй.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ үйлэдбэрие томодхолго туһа хүргэнэ. Хонид томо ехэ фермэнүүдтэ харууһалагдадаг болонхой. Тэндэхи бүхы хүндэ хүдэлмэри оньһожоруулагданхай. Хонишод, механизаторнууд болон тухеэрэлгэнүүдые заһабарилагшад звенонуудта нэгэдээд, нэгэ нарядаар хүдэлнэ.

Тэжээл үйлэдбэрилгэшэ шэнээр эмхидхэгдэнэ. Гранула, витаминтай ногооной гурил бэлэдхэхэ завод совхоздо ашаглалгада оруулагдаа. Хэрбээ урдань 30 хүдэлмэришэн хонидой рацион бэлдэдэг байгаа һаа, мүнөө хоёр оператор энэ хүдэлмэрие бэелүүлнэ.

— Малшадай тооё үсөөрүүлбэшье, салин хүлһэнэй фондые урдынхиарнь орхиһон байнабди, — гэжэ ажахын директор П. Корниенко хэлэнэ. — Тингэжэ хүнүүд бүри һайн хүдэлхые оролдодог болоо.

Урдань гарза хоролтодо ородог байһан ажахыда мүноо жэл миллионһоо үлүү түхэригэй ашаг олзо абахые хараална. Ерэхэ жэлэй эсэс тээшэ областиин хони үсхэбэрилгын бүхы ажахынуудта ажалай түрүү арга хэрэглэхээр түсэблэгдэнэ.

ШЭНЭ ЮУМЭ ҮҮСХЭГШЭДЭЙ АУДИТОРИ

МИНСК. «Знание» бүлгэмэй городской эмхиин дэргэдэ түрүү дүй дүршэлэй һургуули нээгдээ. Тэрэнь «Ороной шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй туйлалтануудые нютагай предприятинуудта хэрэглэхэ» гэһэн уряатай юм. РСФСР-эй габьяата ухаалан зохёогшод. Волгоградай үйлэдбэриин «Баррикада» нэгэдэлэй токарьнууд М. Бельльцев ба В. Чайкин түрүүшын хэшээлнүүдые үнгэргэһэн байна.

Тэдэнэр хүдэлмэриингөө дүй дүршэл тухай хөөрөө, зохёон бүтээһэн хэрэгсэлнүүд, зэр зэмсэгүүдтэй эндэхи хүдэлмэришэдые танилсуулаа. Һүүлдэ Россин Федерациин, Украинын, Прибалтикын промышленна түбүүдэй шэнэ юумэ үүсхэгшэд дүй дүршэлөө андалдаха юм.

— Экономико эршэмтэй түргэнөөр хүгжөөхэ гэһэн КПСС-эй XXVI съездын эрилтэдэ харюусахын тула түрүү дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ шухала байна, — гэжэ бүхэсоюзна «Знание» бүлгэмэй правлениин гэшүүн, Минскэ автоматическа лининүүдэй заводой хүдэлмэришэн Л. Потапович хэлэнэ. — Эрдэм, техникын элдэб асуудалнуудаар лекцинүүд уншагдаха байна. Тобшолон хэлэбэл, «Табан жэлэй түрүүшүүл» гэһэн лекцинүүд уншагдаха юм. Уралан нарижуулагшад, предприятинууд болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд үгэ хэлэдэг.

Заводууд хоорондын түрүү дүй дүршэлэй һургуулинууд хүдэлнэ. Москва, Ленинградай, Харьковой, Вильнюсэй, бусад городай дүтэрхы предприятинуудта дэлгэрһэн мурысөөндэ илагшадай экскурсинууд эмхидхэгдэдэг байна.

ГАЗАРТАА ЭЗЭН ХАНДАНА

БРИЧАНА (Молдавска ССР). Колхозууд «Новый путь» колхозой арадай хинагшад ... лэй баазые бэхижүүлхэ ... хала нөөсэ элирүүлнэ. Урдань хэрэглэгдэдэггүй һан 45 гектар газар ... үүсхэлээр севооборотдо ... лагдаһан байна. Энэ ... мянга шахуу тонно ... зын силос нэмэжэ бэл... арга олгоо.

Каликауцка сельскэ ... дэй депутадуудай ком... гэшүүд болон мэргэж... тэй хамта арадай хин... газараа бодомжотой ... хэрэглэхэ талаар хэдэн ... галта эмхидхэһэн байн... дэнэй дурадхалаар ху... ашаг багатай саадуу... рэггүй харгынууд хаха... һан байха юм. Тэндэ ... лэй ургамалнууд тарягд... аад, энэ намартаа ба... гаса хуряагдаа.

Гансал жэлэй эхин... шо Молдавиин Бри... районой арадай хина... үүсхэлээр 400 шахуу ... газар һайжаруулагдаа.

…ТЫН АБАН ЖЭЛЭИ …АРАА ТҮСЭБҮҮД

Үйлэдбэриие хүгжөөһэнэй ба ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һарын дунда зэргын салин хүлһые 14,5 процентээр, колхозуудай ниитын ажахыда хабаададаг колхозниггуудай ажалай түлбэриие дунда зэргэнь 20 процентээр дээшэлүүлхэ;

Хэрэглэмжын ниитын фонднуудые 23 процентээр ехэдхэхэ.

530 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүдые ашаглалгада оруулха. Гэр байрын барилгын шанарые, совет хүнүүдэй гэр байрын эрхэ байдалые һайжаруулха.

КПСС-эй XXVI съездын баталһан 1981-1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдтэй тааралдуулан, арбан нэгэдэхи табан жэлдэ арадай һуудал байдалые һайжаруулха хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэхэ.

Социально - экономическа хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхэ болзорые тодорхойлхо, тэдэниие бэелүүлгые хангаха гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгагдаба.

Эдеэ хоолой гол зүйлнүүдэй болон бусад эд бараанай гүрэнэй розничнэ сэнгүүдэй тогтониижонги байлгые хангаха хараа шугам залан шууд бэелүүлэгдэхэ байна.

Союзна республиканuудта хараадуулагдан 1981—1985 онуудта СССР-эй экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй шухала показательнууд Хууляар баталагдаба.

1981—1985 онуудта СССР-эй экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй талаар Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай тобшололнууд дотор найруулагдаһан, тэрэшэлэн СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай заседанинууд дээрэ депутадуудай хэлэһэн дурадхалнууд болон ажаглалтануудые хаража үзөөд, зохихо шиидхэбэринүүдые баталан абаха гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгагдаба.

Удаань палатануудта депутадууд ами амяараа дуугаа үгэжэ, 1982 оной СССР-эй экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб тухай Хуули нэгэн дуугаар баталан абаба.

Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай оруулһан заһабаринуудые хараада абалсан, 1982 оной гүрэнэй түсэб Хууляар баталагдаба.

1982 оной СССР-эй экономическа ба социальна хүгжэлтын гол показательнуудаар ургалтын эршэ тодорхойлогдоо.

Хэрэглэмжэдэ ба ноосэлгэдэ хэрэглэгдэдэг национальна олзо доход 1981 онойхитой сасуулхада 3,0 процентээр ургаха, промышленностиин продукци — 4,7 процентээр, тэрэ тоодо; үйлэдбэрилгын хэрэгсэлнүүдые бүтээлгэ 4,8 процентээр ба хэрэглэмжын хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ 4,6 процентээр ургаха байна. Ерэхэ жэлдэ хүн зондо хүртэсын талаар бодото олзо доход 2,1 процентээр, гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай розничнэ эд бараанай эрьесэ (сасуулһан сэнгээр) 3,1 процентээр ургаха байна.

Мүнгөөр хангаха бүхы арга боломжонуудые хэрэглэн, 1982 ондо 106,9 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүдые бариха гэжэ шиидэгдээ.

1981 оной СССР-эй экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын ябаса тухай СССР-эй Верховно Соведэй тогтоол нэгэн дуугаар баталагдан абтаба.

1981 ондо СССР-эй экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын ябаса тухай асуудалаар Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай, тэрэшэлэн СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай заседанинууд дээрэ депутадуудай хэлэһэн дурадхалнууд болон ажаглалтануудые хаража үзэхэ, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон байгша оной ба 1982 оной түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ талаар хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгагдаба.

СССР-эй финансын министр депутат **В. Ф. Гарбузов** Гүрэнэй бюджет тухай асуудалаар түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ. 1982 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджедые сесси дээрэ үгэ хэлэһэн СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд нэгэн дуугаар һайшаагаа гээд тэрэ хэлээ.

Партиин XXVI түүхэтэ съездын табиһан зорилгонуудта бюджет гүйсэд харюусана, 1982 ондо хараалагдаһан ороной экономикын хүгжэлтые, хүн зоной һуудал байдалые һайжаруулгые, гүрэнэй хамгаалхы хүсэ шадалые мүнгэнэй ноосэнүүдээр хангана гэжэ зүбшэн хэлсэлгэ харуулба.

Бюджедэй олзо доходой хубиие 135 миллион түхэригөөр нэмээхэ, элирүүлэгдэһэн нэмэлтэ ноосэнүүдые хэрэглэхэ тухай СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай саг үргэлжын комиссинуудай дурадхалнуудые баталан абамаар гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолоно гээд финансын министр мэдээсэбэ.

СССР-эй Верховно Соведэй тус сесси дээрэ бюджедые зүбшэн хэлсэхэ үедэ депутадуудай табиһан бүхы асуудалнуудые СССР-эй Финансын министерствэ анхаралтайгаар хаража үзөөд, дүнгүүд тухайнь СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ мэдээсэхэ. Абтаһан хэмжээнүүд тухай депутадуудта саг болзортонь дуулгагдаха юм.

1982 оной түсэб ба бюджет хэды шангашье һаа, дүүргэгдэжэ боломоор юм гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Палатануудта депутадууд ами амяараа дуугаа үгэжэ, 1982 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджет тухай Хуулиие нэгэн дуугаар баталан абаба.

Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай оруулһан заһабаринуудые хараада абалсан, 1982 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджет олзо доходой талаар 321.976.410 мянган түхэриг хэмжээтэйгээр гаргашын талаар 321.690.710 мянган түхэриг хэмжээтэйгээр, олзо оршонь гаргашаһаа 285.700 мянган түхэриг ехэ хэмжээтэй байха гэжэ Хууляар баталагдаба.

Арадай ажахые хүгжөөлгэдэ — хүндэ промышленность, барилгын индустри, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленность, хүдөө ажахы, гэр байрын-коммунальна ажахын болон арадай ажахын бусад һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ ерэхэ жэлдэ 173.897.284 мянган түхэриг һомологдохо, социально-соёлой хэмжээ ябуулганuудта 106.868.058 мянган түхэриг, тэрэ тоодо гүрэнэй социальна страховааниин бюджедээр 39.863.131 мянган түхэриг һомологдохо байна.

Ороноо хамгаалгада 17.054.000 мянган түхэриг һомологдохо.

1982 оной союзна республиканuудай гүрэнэй бюджедүүд Хууляар тодорхойлогдоо.

1982 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджет тушаа Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай тобшолол дотор найруулагдаһан, тэрэшэлэн СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай заседанинууд дээрэ депутадуудай хэлэһэн дурадхалнууд болон ажаглалтануудые хаража үзөөд, зохихо шиидхэбэринүүдые абаха гэжэ СССР-эй Верховно Совет СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгаба.

1981 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое баталха тухай тогтоол СССР-эй Верховно Совет баталан абаба.

Удаань СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь **М. П. Георгадзе** СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталха тухай элидхэл хээ. Депутадууд элидхэл тушаа зохихо хуули болон тогтоолнуудые баталан абаа.

Энээгээр СССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сесси хүдэлмэреэ дүүргээ.

(ТАСС).

Буряад хэблэлэй 60 жэлэй ойдо

«БУРЯАД ҮНЭН» ГАЗЕТЭ БЭШЭЭ ҺЭН:

ТҮРҮҮШЫН ТҮҮХЭТЭ ЖЭЛНҮҮД

(ГАЗЕТЫН ХУУДАҺАНУУДҺАА)

«Буряад үнэн» газетын 60 жэлэй ойн һайндэр байгша оной декабриин 21-дэ тэмдэглэгдэхэеэ байна. Энэ үдэрые угтуулан, газетын түүхэтэ хуудаһануудые иража, тобшо тэды баримтануудые уншагшадайнгаа анхаралда дурадхаха хүсэлэнтэйбди.

1921 оной декабриин 21-һээ гаража захалһан «Шэнэ байдал» газетэ 1923 ондо «Буряад-Монголуун үнэн» гэжэ нэрлэгдэдэг болоһон намтартай.

«Шэнэ байдал» газетэ 1922 оной февралиин 1.

1. «Буряад-Монголой автономито можо (область) дотор хүдөөдэ ном бэшэг мэдэхэ, һургуулитай хүнүүдые (18-һаа 55 наһа хүрэтэр) арад зоной ниитын албанда хабаадуулхаар үнгэрэгшэ 1921 оной декабриин 14-дэ Хуули тогтоол баталагдаба».

2. «Түбэй Яаманай арадай гэгээрэлэй таһагые даагшаар Гомбо Ринчино, туһалагшанарта Дашидондоб Банзарагшын ба Иннокентий Малков, һургуулиин инструктораар Будажаб Очирон тэгшэд томилогдобо. Инструктор Очирон январиин 14-нэй үдэр Хориин аймаг һургуулинуудые эрьежэ мордобо».

«Алас Дурна хизаарай республикын (ДВР) национальностьнуудай хэрэгүүдэй министрые баталһан тухай».

«Алас Дурна хизаарай республикын мэдэл соо байһан Буряад-Монголой автономито можын (областиин) управлениин Президиумэй түрүүлэгшэ Матвей Иннокентьевич Амагаев тус республикын национальностьнуудай хэрэгүүдые эрхилхэ министрээр баталагдажа, январиин эхеэр тушаалдаа оробо... Эрхүүгэй можын аха дүүнэртэй нэгэн болохо, үнэн зүрхэнһөө арадай хэрэгэй түлөө шадалаараа оролдожо ябаһан буряад хүнэй министр болоод, һанагдаагүй ехэ лэ юумэ болоод байхада бидэ үнэхөөрөө баярсанамди. Ушар юуб гэхэдэ, энэ министерство-яаманай гараар бидэ буряад-монголшуудай гол шухала хуули тогтоолнууд болон илангаяа газар уһанай, бусадшье ехэ хэрэгүүд эдэнэй зууршалгаар засагай газар — правительствын баталалгада табигдажа, бэелүүлэгдэхэ байна бшуу».

«Гүрэнэй алба татабари тухай».

«Үнгэрһэн оной декабриин 18-най үдэр ДВР-дэ баталагдаһан хуули тогтоолой ёһоор арад зонһоо хуряагдаха болоһон мүнгэн ба мүнгэнэй үнэтэ алба татабари хадаа энээнэй урда татагдадаг һангай албан мүн болоно гэбэшье урдын заншалаар татагдаха бэшэ, шэнэ журамаар һомологдохо байна. Эндэ айл бүридэ хүдэлмэриин наһанай эрэгтэй, эмэгтэй хүн хэды байнаб, малай тоо, хадагдаһан тарияанай десятинын хэмжээн гэхэ зэргэнүүдые хараадаа абажа һомолхо байна. Тиимэһээ шадалтай ба шадалгүй, баян ба үгытэйн жэшээгээр гүрэнэй алба түлэхэ байна. Энэ албанай тоосоондо мүнгөөр гү, али мүнгөөр хомор байгаа һаа, хүдөө ажалай боро бодолой эдлэлые тогтоогдоһон сэнгэй ёһоор алба татабарида абтаха ёһотой тула, энэ албан хүдөө ажалтанда ехэ хүндэ хүшэр үүргэ болохогүй мэтээр һанагдана.

Энэ албан татабариин мүнгэ хайшань зорюулжа гаргашалдаг юм бэ гэбэл, сугларһан зөөриин хахадынь гүрэнэй сан жасада ородог, нүгөө хахадынь нютагай засаг захиргаанай гаргашада зорюулагдана.

Тиимэһээ албан татабариин хахадынь манай Буряад-Монголой автономито можын арад түмэнэй хэрэгтэ гаргашалагдаха юм. Үнгэрһэн намарай үедэ болоһон Буряад-Монголой можын үндэһэн хуралдаанда баталагдаһан багсаа (бюджет) дотор, жэшээнь, түбэй яаманда хүдэлэгшэдэй салин, можо доторхи бүхы һургуулинуудай, эмнэлгын учреждениинүүд болон ном дэбтэр хэблэн гаргаха гэхэ мэтэдэ сүм гаргашалагдаха ёһотой... Эдэ бүгэдэ хэрэг гансал зөөриин хүсэнэй шадалаар бүтээгдэдэг ушартай. Арад зон өөрынгөө амар жаргалые хүсэхые оролдобол, шударгыгаар бүхы шадалаа гаргажа, хожомдонгүй алба татабаряа болзор соонь хабаатай газарта тушааха арюун уялгатай байна. Засаг захиргаанай газарта хүдэлжэ байгаа тушаалтад арад зондоо һайтар дэлгэрэнгыгээр ойлгуулжа, албан татабариин хэрэгтэ онсо анхаралаа табиха шухала».

* * *

1922 оной майн 1.

«Үнгэрһэн 1921 оной декабриин 21-һээ эхилжэ, Буряад-Монголой автономито можын (областиин) түбэй яаманай (управлениин) дэргэдэ мүнөө хүрэтэр хахад һара дотор нэгэ дахин хэблэгдэн гаргагдажа байһанаа, байгша оной майһаа эхилэн, «Шэнэ байдал» газетэ долоон хоног бүри нэгэ удаа гарадаг болохонь... «Манай Буряад-Монголой автономито можо дотор» — иимэ гаршаг доро Ага, Хори, Сухэ, Баргажан — можын дүрбэн аймагуудай нютагуудһаа эльгээгдэһэн тэмдэглэлнүүдһээ шүүрдэжэ барлахабди.

«Эрхүүгэй Буряад-Монголой автономито можо дотор» — гэһэн гаршаг доро Сэлэнгэ, Түнхэн, Алайр, Боохон ба Эхирид-Булгад—табан аймагуудай буряад-монголшуудай байдалһаа һонин һонин зүйлнүүдые тэмдэглэн бэшэхэбди.

Тинхэдэ, «Хуули тогтоолнуудай бүлэг» гэһэн гаршаг доро автономито областиин түбэй яаманһаа (управлениһээ) гаргагдаһан уялгата ба олонниитэдэ һонирхолтой хуули, тогтоолнуудые тунхаглажа нэбтэрүүлхэ байхабди. Үндэһэн хэлэн дээрээ хубисхалай сагай шэнэ байдалай эрилтэтэй танилсажа байхын тула «Шэнэ байдал» газетэ захижа абыт гэжэ, ажалша аха дүүнэртээ редакци хандана. Шэтэ хото, 1922 оной апрелиин 27».

(Буряадай АССР-эй Гүрэнэй архивай хүдэлмэрилэгшэ М. Дутаров энэ суглуулбариие бэлдэбэ).

Москва шадараһ һөөм бүхэн —ниислэлэй түлөө совет сэрэгшэдэй баатаршалга гаргаһан газар. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай геройнуудай хүндэлэлдэ Москваган областьдо 900 гаран хүшөө, мемориалнууд табигдаһан. Энэ жэлдэ тэдэнэй тоо үшөө нэгэ хүшөөгөөр — Панфиловска дивизиин 11 герой — сапернуудта зорюулагдаһан монумент нэмэбэ.

1941 оной ноябриин 18-да полкынгоо гол хүсэнүүдые хамгаалан тэдэнэр фашис 20 танк, ябаган сэрэгшэдэй батальонтой тулалдаһан байна.

Волоколамска шоссейн 114-дэхи километртэ энэ жэлэй октябрьда энэ баатаршалгые мүнхэлһэн хүшөө нээгдэһэн байна. Монументын автор — архитектор А. Веселовский дайсанай танкын окопой дэргэдэ тэһэржэ байһые харуулһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хүшөө нээлгын баяр ёһолол.

ТАСС-ай фотохронико.

СОВЕТ-АМЕРИКАН ХӨӨРЭЛДӨӨН

ЖЕНЕВЭ. СССР болон США-гай хоорондо 1972 оной майн 26-да баталагдаһан, Ракетэһээ хамгаалха түхеэрэлгэнүүдые хизаарлаха тухай договорой, Стратегическэ добтолхы зэбсэгүүдые хизаарлаха зарим хэмжээнүүд тухай саг зуурын хэлсээнэй, тэрэшэлэн хоёр ороной хоорондо 1971 оной сентябриин 30-да баталагдаһан, ядерна дайнай үүдхэгдэхэ аюулые бага болгохо хэмжээнүүд тухай хэлсээнэй үг зорилгонууд ба эрилтэнүүдые бэелүүлхэ ябадалда туһа хүргэхын тула эмхидхэгдэһэн Совет-америкаан саг үргэлжын зүбшэлхы комиссиин сесси эндэ болоо.

• ТАСС. • АПН • ХИЛЫН САРАНАҺАА

ПОЛЬШОДОХИ БАЙДАЛ ТУШАА

ВАРШАВА. Орон доторхи оршон байдал заһаруулха зорилготой ПОРП-ын ба ПНР-эй правительствын хүтэлбэриин хэмжээ ябуулгануудта зүришэн, социализмда харша бүлэглэлнүүд ба түбхын түрүүндэ «Солидарностиин» хэтэрүү хархис этэгээдүүд үймөө зүришэлдөөнүүдые үүдхэжэ үргэлжэлһөөр. Тэдэнэр нютагуудтахи гүрэнэй ба ажахын зургаануудай хүдэлмэриие задагайруулна, шэнэ шэнэ забастовконуудые эмхидхэнэ. Һүүлэй үдэрнүүдтэ ПНР-эй 30 гаран воеводствонуудта зүришэлдөө үүдхэһэн байна.

Хүдөөгэй «Солидарность» зорюута саботаж хэжэ, городой зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгада бэрхэшээл тохёолдуулна.

«Бэеэ даанги Польшын конференциин» удамаршад Америкын ЦРУ-тай холбоотой гэрэ контрреволюционно эмхиин ажал ябуулгые Польшын хэдэн городуудта элеэр эрхилэгдэдэг болгохо гэһэн харата эрилтэ табиба. ПНР-тэхи контрреволюционно хүсэнүүд «конференциин» үүсхэлээр предприятинууд ба эмхи зургаануудтахи ПОРП-ын парткомуудые усадхаха ябуулга хэнэ.

ПНР-эй сеймэй президиумэй ноябриин 18-най заседани дээрэ баталагдан абтаһан мэдүүлгэ дотор иигэжэ хэлэгдэнэ: олонниитын түбшэн байдал сахихые сейм хэдэхэн үдэрэй урда тээ нэгэ һаналтайгаар уряалһан юм. Гэхэ зуура, гүрэнэй ба арадай амгалан тайбан байдалда аюул тохёолдуулхаар социальна шахардуу байдал орон дотор үзэгдэнэ. Ондоо аргаар бэелүүлэгдэжэ болохо, бэелүүлэгдэхээр шухала асуудалнуудые шиидхэхэ зорилгодо забастовконууд хэрэглэгдэнэ. Хэрбээ энэ уряагай анхаралда абтахагүй байгаа һаань, арадай национальна оршон байлгада аюулай тохёолдоо һаань, орон доторхи оршон байдалһаа уламжалан, шухала болоһон, хууляар хараалагдаһан аргануудые хэрэглэхэ эрхэ правительствада олгохо тухай дурадхал сейм хаража үзэхэ болоно гэжэ мэдүүлгэ дотор тусхайлан тэмдэглэгдэнэ.

США-гай ПРЕЗИДЕНТЫН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ВАШИНГТОН. США-гай президент Р. Рейган Вашингтондо, Хэблэлэй национальна клубта ноябриин 18-най үдэр үгэ хэлээ. Энэнь захиргаанай «гадаадын-политическэ шухала үүсхэл» гэжэ уридшалан соносхогдоһон байгаа.

Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ «СС-20» гэдэг бүхы ракетэнүүдээ, мүн баһа «СС-4», «СС-5» гэжэ ракетэнүүдээ Советскэ Союзай үгы хээ һаань, 1983 ондо Баруун Европодо америкаан шэнэ далита ракетэнүүд ба «Першинг-2» гэжэ ракетэнүүдые тараан тодхохоор хараалһанаа болюулхаар США бэлэн гэжэ тэрэ хэлэбэ. «Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ совет ракетэнүүдые согсоохоор тэнсүү зэбсэг хэрэгсэлнүүд» США-да ба НАТО-да үгы байһан ушараар тус дурадхал тааллаарилагдана гэжэ Рейган мэдүүлээ.

Президент иимэ дурадхал оруулхадаа, дүтүүр тодхогдоһон америкаан зэбсэг хэрэгсэлнүүдые яаха һанаатай байһан тухайдаа зорюута дуугай үнгэрөө, мүн зүүн зүг тээшэ шэглүүлэгдэһэн тодхогдоһон англи ба француз баллистическэ ба ядерна ракетэнүүд тухай нэгэшье үгэ дурдаагүй.

Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй талаар Советскэ Союз булюу гэһэншүү хооһон баталамжаяа баримтатай мэтэ болгохын тула Р. Рейгандэ иимэ юумэн хэрэгтэй болоһон байгаа ха: тиимэ зэбсэгүүдэй талаар НАТО-гай ба СССР-эй хоорондо тэнсүүшэг байдалай Европодо бии байһые баталха арсашагүй баримтануудые хазагайруулан, сургаа-нэгэ гэхэ жэшээтэйгээр хүсэнүүдэй хоорондын тэнсүүриие тогтонхой гэһэн ой ухаанда орошогүй худал мэдээнүүдые дурдана. Үнэндөө, ямар байнаб гэхэдэ, Европын дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна зэбсэгые тээгээд ниидэхэ 986 түхеэрэлгын НАТО-гай оронуудта бии байхадань, харин Советскэ Союз тиимэшүү түхэлэй 975 единицэ зэбсэгүүдтэй байна.

Сэрэгэй талаар СССР-һээ, Варшавска Договорто хабаададаг оронуудһаа США-гай ба НАТО-гай булюу болохо ябадал туйлаха америкаан шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхолгоһоо арсахаар США-гай бэлэн байһые хаюулха янза үзүүлхэтэеэ хамта, совет ракетэнүүдые задалан усадхаха эрилтэ табихадаа, Рейганэй захиргаан Европодо дүтүүр тодхогдоһон америкаан бүхы зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй ойронь хүрэнгүй үлөөхэ, хүсэнүүдэй талаар тогтоһон тэнсүүриие США-да ашагтайгаар эбдэхэ ябуулга «ара талаһаань» хэнэ.

Тиимэ болохолоороо, үгэ доторнь дурдагдаһан һанамжанууд нэгэл юумэндэ зорюулагдана гэбэл; дүтүүр тодхогдоһон америкаан зэбсэг хэрэгсэлнүүдые, тэрэшэлэн ракетно-лоджонуудай комплекснүүдые. Англиин ба Франциин ядерна бомбардировщигуудые сүм үлөөгөөд, СССР-эй Европодохи мүнөөнэй хамгаалхы хүсэ усадхаха гэһэн нэгэл зорилготой байна. Дүтүүр тодхогдоһон америкаан зэбсэг хэрэгсэлнүүд, НАТО-гай талаар США-гай союзнигуудай ядерна зэбсэг тухай асуудал Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдэй зүбшэн хэлсэхэ зүйлдэ оруулхагүй гэһэн асуудал, үнэндөө, эртээнһээ табина, США-гай дурадхал Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдые мухардалгада оруулхаар бодомжолһон, мүн зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрэлгэ һүжэрөөхэ, сэрэгэй талаар булюу болохо ябадал хангаха гэһэн америкаан хараа бодолые, президентын хэлэһэнэй ёһоор, һара дээрэ хүнэй анха түрүүн хэһэн алхамтай жэшэхэ «амгалан үүсхэл» шэнгеэр харуулха зорилготой байна. Дайн сэрэг буруушааһан, улам үргэдэжэ байһан Баруун Европын олонниитэдэ түбхын түрүүн эгээн харата нүлөө үзүүлхэ зорилгоор, Рейганэй хэлэһэн үгые дэмжүүлхын тула Вашингтон яаралтай хэмжээнүүдые абана. Президентын хэлэһэн үгын Баруун Европодо, бусад хэдэ хэдэн оронуудта хэмэл одоор дамжуулагдаһанай гаргашые США-гай уласхоорондын холбооной управлени түлэһэн байна.

Гэхэ зуура, тиимэ оролдолго хүсэлэлгэнүүдэй гаргагдабашье, Баруун Европынгшье олохон политическэ шэнжэлэгшэд тэрэ үгынь пропагандис удха шэнжэтэй байһанда дары анхаралаа хандуулба. Жэшээлхэдэ, Эй-би-си гэдэг америкаан телекомпаниин шэнжэлэгшын һанамжын ёһоор, США-гай энэ дурадхал юундэ бүтэхэгүйб гэхэдэ, «Советскэ Союзда хүрэжэ шадахаар, Европодо байдаг америкаан ядерна зэбсэгые тээжэ ниидэхэ америкаан самолёдуудые, гэрэшэлэн Англиин ба Франциин ядерна хүсэнүүдые хараада абанагүй. Эб найрамдалай тала баридаг мэдээжэ америкаан ажал ябуулагша У. Коффин дайн сэрэг буруушаагшадай Вашингтондохи митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Рейганэй захиргаанай харата һанаашалгануудые элиршэлбэ. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй талаар үнгэргэгдэхэеэ байгаа совет-америкаан хөөрэлдөөнүүдэй үедэ табигдаха «тодорхой үүсхэл» гэдэг тухайдаа Америкын захиргаан олон табые шашана. Тэрэ «үүсхэлынь» юун болоноб гэхэдэ, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдээ усадхахыень СССР-ые баадхаха, тэрэнэйнь харюуда США-гай ракетно-ядерна шэнэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые Баруун Европодо тодхохогүй гэһэн удхатай. Гэхэ зуура, Холбоото Штадууд бури мүнөө Баруун Европын газар дайда дээрэ 7 мянга шахуу ядерна һомонуудтай байна гэжэ һануулха хэрэгтэй. Энээнтэй дашарамдуулан, иимэ дурадхалыень СССР зүбшөөн абаха гэжэ президент Рейган үнэхөөрөө бодомжолно гээшэ гү гээд асуумаар болоно гэжэ У. Коффин мэдүүлбэ.

АНХАРАГДАХА ЁҺОТОЙ

Холын Баргажанай, Хурамхаанай, Захааминай, Түнхэнэй районууд руу хурдан түргэн «агаарай онгосонууд» үдэр бүри ниидэдэг болоһоор үнинэй. Зүгөөр самолёдуудай буудаг талмайнууд һайн түхеэрэлгэтэй болоошье һаа, ажалшадай эрилтэ гүйсэд хангагданагүй. Гол дутагдалынь гэхэдэ, самолёдоор ниидэхээ хүлеэжэ һууһан пассажирнууд олонхи ушарта ехэнхи сагаа үлэн хооһоор үнгэргэдэг байха юм. Ундаа харяаха аягашье уһа олохонь бэрхэтэй байдаг.

— Эндэтнай буфет, столово яахадаа нээгдэдэггүй юм, — гэжэ Баргажанай районой авиаталмайн начальник Реховскидэ хандахада:

— Буфет нээгдэһэн аад, һүүлэй үедэ юундэшьеб эдеэ хоол асарагдахаяа болингхой. Энэ асуудал арай шамай шиидхэгдэбэ гэжэ һанахада, дахинаа хуушан байдалдаа ороод байнабди.

Тус районой түбһөө 12 километртэхи Кокуй тосхондо шэнээр нээгдэһэн авиаталмай яһала һайн байратай юм. Теэд эндэ үхибүүтэй эхэнүүдэй комнато зохидоор түхеэрэгдээгүй.

Баргажанай районой нютаг бүхэн уруу ябадаг автобусуудай ерэжэ байдаг газарай байра соо хододоо хүн зоной олон суглардагынь мэдээжэ. Урдандаа эндэнь буфет хүдэлдэг юм һэн. Энэнь мүнөө юундэшьеб баһал үгы болонхой.

Эндэ заагдаһан асуудалые арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдком ойрын үдэрнүүдтэ шиидхэжэ, хүн зоной эрилтэ һайнаар хангаха уялгатай.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Поли

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:

- Уран шүлэгэй долгиндо
- Бэлигтэй залуу дуушан
- Үхибүүд олон гү?

Б. ГАРМАЖАПОВ

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

БААБАЙМНИ ТЕЛЕВИЗОР ХАРАНА

Гэр соомнай нэгэл хогшол
Гайхуулдаг юм наһажаал баабайем —
Бүхы дэлхэйе досоогоо багтаадаг
Барандаа хүндэтэй телевизор лэ энэнь.
Мүнөөшье үбгэжөөл дабшалжа һуунхай.
Мүнгэн гааһаяа һорохоёо мартанхай
Орьёлон байгаа юртэмсэ дэлхэйнгээ
Олон үнгэтэ нюур шарайе
Сээжэлдэхээ һанаһан, оролдоһон мэтэ
Сэнхир экран шэртэнэ, шэртэнэ.
Москвада болоһон ехэ суглаан,
Монголдо болоһон мориной урилдаан,
Америкэдэ болоһон ээлжээтэ хохидол,
Африкада болоһон саһанай үзэгдэл —
Хажуудань мэтээр харадгажа байнал,
Харагүй сэдьхэлынь гайхуулаад абанал.
Гансал... Гансал
Үнгэрһэн дайнай зураглал заримдаа
Экранда үзэгдөөд, үбгэжөөл уярдаг.
Үхэлтэ тэмсэлэй газар дээрэ
Өөрөө байһандал гэнтэ болодог.
Энхэ байдалай үүдэ сэлнхээ
Сүлхэ сэрэгшэдэй добтолон орохые
Үсэгэлдэр мэтээр баабаймни сэдьхэн,
Ухаандаа элихэнээр оруулан байдаг.
Уһанай орондо шуһаар урдаһан
Үргэн һүрөөтэ голые,
Уланха шонеһоо нэгэш дутуугүй
Нэтэ хүхэ дайсадые.
Тэнгэриһээ унаһан саһа мүндэртэл
Тобшо һомоной эшхэрээс
Гайхаха сүлөөгүй урагшаа дабшан.
Үхэл тахалые гаталхадаа,
Амидаралай харгы мандаа гаргаһан
Ашата баабаймни ехэл сүлөөгүй
Садатараа гайхан, ханатараа һайхашаан
Шэдитэ телевизорээ шэртэдэг юм.

* * *

Ханада үлгөөтэй календарьнин хуудаһа
Хажуудахи нүхэрни дүмүүхэнээр ираан
Үдэрэй ошоһондо сэдьхэл дүүрэнээр
Унтаха сагые намда һануулба.
Нүхэрэйм үгэ залд гүүлээ намайе —
Нээрээшье, үдэрнай агшам зуурада хубаарап.
Ошоһон байгаал оро хираагүй.
Харин би мүнхэ сагта найдан.
Олон хэрэг һэнгэргүй бэелүүлхээр
Хүсөө һэм даа, теэд үрдибэгүйб.
Хооһон хэрэгтэ гамгүйгөөр уригдан,
Хоног үдэрнүүд таһалгарягүй үнгэрнэ.
Зүгөөр бии ха юм даа һүүлшын хуудаһан,
Зузаан аад, нимгэрһэн календарьнин хуудаһан...

ХҮН МҮНДЭЛӨӨ

Хүршэ айлдамнай хүн мүндэлөө,
Хүрьһэтэ дэлхэйн дээжэ мүндэлөө!
Амидарал манда түхөөһэн
Ажалша зүрхэнэй сохидол дабтан,
Юрөөлтэ эхын юһэн һара тээһэн
Юунһээшье үнэтэй ашаа байһан
Нарай нялха мэнэ түрөөд,
Нарһан гэрээ доһолгобо шашхан
Шэртэнэбдн шэнэ нүхэрөө хабархан
Шарайнь — наран, нюдэдынь — мүшэн.
Хүршэ айлдамнай Хүн мүндэлөө,
Хүрьһэтэ дэлхэйн дээжэ мүндэлөө.

«НАРАНШНИ ЭРТЭ...»

Исэнгэ һууринай уйтахан клуб соо һайндэрнүүдтэ яаха аргагүй олон зон сугларшадаг. Олон жэлэй саана нэгэ тиимэ һайндэргэ үхибүүдэй концерт хараһанаа мүнөө болотор мартадаггүйб.

— Табадахи классай һурагша Галина Шойдагбаева «Алтаргана» гэжэ арадай дууе дуулахань, — гээд хонгёохон хоолойгоор улаан галстугтай басаган соносхобо.

Түхэреэхэн нюуртай, урихан шарайтай басаган сценэ дээрэ ехэ эшэнгээр гараад, олон зонһоо бэшүүрхэһэндээ гээшэ гү, шэшэрһэн аалихан хоолойгоор дуулажа эхилбэ. Теэд саашань дуугаа дуулаха бүрэе хоолойнь бүхэжэн, һүүлшэг тээ ирагуу һайханаар ханхинаба.

— Юрэдөө, энэ басаган яагаа гоёор дуулана гээшэб?— гэжэ хажуу тээмни һуугааша хүгшэнэй уяржа, пулаадаа гаргаан, нёлбоһоёо аршажа һуухыень би элеэр һананаб.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо хэдэн олон жэл үнгэрөө. Һаяхан М. И. Глинкын нэрэмжэтэ бүхэсоюзна конкурсын үшөө нэгэ дипломант бии болобо гэжэ бултанай баярлахаар һоннин дуулдаба бшуу.

Бишыхан клубай сценэһээ эхилээд, бүхэсоюзна конкурсын дипломантын үндэр нэрэ зэргэ хүрэтэр залуу дуушан ургаба гээшэ ааб даа. Ямар харгыгаар иимэ ехэ амжалтада хүдөөгэй юрын басаган ерээб?..

—Би бага наһанһаа зүжэг наадандал хабаадалсахаяа ехэ оролдогшо һэм. Юундэб даа, дуулахаяа тиимэ ехээр һанадаггүй һэн хаб. Концерт юумэндэ дурата дурагүйгөөр гаража дууладаг байгааб, —гэжэ Галя энеэбхилнэ.

1971 ондо Галиин 10-дахи класс дүүргэхэ жэлдэ Алас-Дурнын искусствын институтда залуу бэлигтэй хүбүүд, басагадые шэлэжэ абаха тухай газетэдэ соносхол бэшэгдэһэн байба. «Туршажа үзэел, магад, ороходоошье болохобди» гэжэ сугтаа һурадаг басагандаа Галя хэлэбэ юм ха. Теэд ажабайдалда голхорол ушардаг лэ байна гэжэ Галя ойлгоо һэн... Юушьегүй гэртээ бусанхаар, хүгжэмэй училищида документээ үгэхэ гэжэ шиидэбэ. Тэндэ басаганай һайхан аад лэ, үшөө мүлирөөгүй хоолойе Надежда Казаковна Петрова гоёшоожо. өөрынгөө класста абаа бэлэй.

— Намда ямар тиимэ хоолой байгаа гэхэбта, миин лэ арадай дуунуудые багахан, һулахан хоолойгоор дуулагша һэм, — гэжэ тэрэ сагайнгаа үеые Галя дурдана. Иигэжэ хүгжэмэй талаар түсхай ямаршье бэлэдхэлгүй басаган хүгжэмтэй танилсажа эхилээ һэн.

— Дуулаха гээшэ ямархан лэ хүндэ ажал гээшэб гэжэ одоол мэдэхэгүй байгааб даа. Өөрынгөө хоолойе өөрөө хүтэлхэ гээшэмнай хэсүүхэн лэ хэрэг байшоо. теэд бэрхэ багшатай ушаржа, тэрэнэй тэсэбэритэй, үдэр бүриин хүтэлбэри доро, тэрэнэйнгээ оролдолгоор дуунай мэргэжэлые шудалжа эхилээ һэм. Мүнөө һанаад үзэхэдэм, дуушан болоно нэрэ нэрлүүлжэ эхилһэмни минии багша—Надежда Казаковнагай габьяа гээшэ. Энэ хүнтэй уулзаһамни — наһанайм жаргал гэжэ һанадагби, — гээд Галя нэгэ заа анирггүй һүүн татаад, үргэлжэлүүлнэ:

— Һонин даа. 1-дэхи курсаяа һая дүүргэжэ ябахадамни, Надежда Казаковна намда хэлээ һэн: «Галя, ши иигэһээр шангахан хоолойтой болохош даа». Тиихэдэ бэлайшье тиимэ һайнаар дууланаб гэжэ һанагшагүй бэлэйб. Хайшан гэжэ энээниие таагаа гээшэб?

Үдэр ошохо бүри Галиин хоолой бүхэжэн, хүгжэмэй һайхан оронине нэвжэ, ёһотой дуушан боложо ябаһаниинь мэдэгдээ һэм. Бай байһаар, Галя училищиин концертнүүдтэ, үдэшэнүүдтэ хабаадалсажа, хүгжэмшэдэй болон юрын шагнагшадай анхаралые татажа эхилбэ.

1975 ондо хүгжэмэй училищи дүүргэжэ, Галя Ленинградай консерваторидо оробо.

— Консерваторидо Тамара Дмитриевна Новиченкын класста түдалдааб. Шэнэ город, шэнэ байдал, шэнэ багша... Эдэ бүгэдые сэдьхэлдээ багтаажа, тэрэ бүгэдэдэ дадаха гээшэ тиимэшье бэлэн бэшэ һэн. Нэгэ багшада дадажа, тэрэнэйнгээ маягта һурашанхай аад лэ, тад ондоо «хүнэй хүтэлбэри доро хүдэлжэ эхилхэдээ, түрүүшээр ехэ бахардан, багшынгаа эрилтэнүүдые ойлгожо ядаа һэм. Хоёр жэлэй турша соо «тэмсээ» гээшэ гүб даа, — гэжэ Галя энеэнэ. —Хаяжархиха дурамни заримдаа хүрэдэг байгаа...

Тии тииһээр Ленинградай дуунай һургуулиин культурые ойлгожо, консерваторингоо һүүлшын жэлнүүдтэ Галя ёһотой бэрхээр дууладаг болоо һэн.

Тэрэнээ дүүргэжэ ерэхэдээ, Буряадайнгаа оперно театрай коллективтэ абтаа.

Үнгэрэгшэ театральна сезондо Бизегэй «Кармен» гэжэ оперодо Микаэлын партиие дуулаа. Тиихэдэ Холминовой «Оптимистическэ трагедидэ» хабаадалсаа.

Удааншье хүдэлөөгүй байхадань, Глинкын нэрэмжэтэ бүхэсоюзна конкурсдо хабаадалсахыень театрай хүтэлбэрилэгшэд залуу артисткада дурадхаа бшуу. Энэ конкурс залуу дуушанай намтарта түсхай һуури эзэлнэ.

—Май, июнь һара соо конкурсын шэлэлгын шатада бэлдэхээ Ленинград ошожо, өөрынгөө багша Тамара Дмитриевна Новиченкын хүтэлбэри доро хүдэлөөб. Теэд тэрэ шатые дабажа гарахадаа, илалта тухай шэбшэхэһээ байтагай, тиимэ конкурс ямараар үнгэрэгдэдэг юм гэжэ харазд лэ ерэхэ һанаатай байгааб,— гэжэ Галя хөөрэнэ.

Удаань конкурсдоо бэлдэхээ Галя баһа Ленинград ошобо. Август, сентябрь соо эршэтэйгээр хүдэлөөд, багшатаяа хоюулан Минск город мордоо.

Т. Д. Новиченко тухай Галя дулаахангаар хөөрэнэ:

—Намтай ямар ехэ ажал хээ гээшэб! Багшамни эдеэ хоолһоо, байра байдалһаа эхилээд, бүхы юумэн тухай һанаагаа зободог һэн. Тиимэһээ бүхы сагни гансал дуунда зорюулагданхай байгаа.

Конкурсын түрүүшын шатада 150 хүн хабаадалсаа. Конкурсдо хабаадагшад тухай томо номой хуудаһануудые ирахадам, хаа хаанаһаа ерэһэн дуушад тухай мэдээсэлнүүд фото зурагтайгаар үгтэнхэй байна. Имагтал Москва, Ленинград, Тбилиси, Кишинев гэхэ мэтэ бүхы томо хотонууд, хүгжэмэй түбүүд хэды дахин дурсагдана.

Конкурсын жюрин түрүүлэгшэ — СССР-эй арадай артистка Ирина Константиновна Архипова байгаа. Тэрээнһээ гедна гайхамшагта дуушад — Зара Долуханова, Мария Биешу болон манай ороной бусадшье мэдээжэ артистнууд жюридэ оролсоо.

— Иимэ дуушадай, хүгжэмшэдэй урда гарахань зүрхэнэй сохилмо аймшагтай байгаа, тиибэшье амяа доро даран, сценэ дээрэ гарахадаа, хамаг юумэеэ мартаад лэ дуулашоо һэм, —гэжэ залуу дуушан мүнөө хөөрэнэ.

Галиин аятай зохид тембртэй хоолой жюрин гэшүүдтэ, конкурсдо байһан мэргэжэлтэдтэ һайшаагдаа. Түрүүшын шатада гүйсэдхэһэн 4 ондоо янзын романс, аринуудһаа эгээл хүндэнь Джузеппе Вердиин «Хуби заяанай хүсэн» гэһэн опероһоо Леонорын ари байгаа. Тэрэниие дуулахадань, нэрьемэ альга ташалгаар зал угтаа. «Итальян һургуулиин түхэл маягтай» гэжэ мэргэжэлтэд Галиин хоолойе һүүлдэнь сэгнэһэн байгаа.

— Тиимэ һайнаар угтаха юм гэжэ оройдоошье һанаагүйб. Дуулажа дүүргэһэн хойном танигдаагүй хүнүүд хажуудам дүтэлэн амаршалжа, һайниие хүргэхэдэнь, ехэ баярлааб, — гэжэ тэрэ үдэрнүүдые Галина Шойдагбаева дурдана.

Энэ амжалтань дали үгэһэндэл, залуу дуушанда түһалаа. Конкурсын 2-дохи шатада 61 хүн хабаадалсахаар үлэһэн байна.

—Энэ олон дуушад сооһоо шэлэгдэжэ гарахабди гэжэ багшатаяа найдаагүйбди. Энэ шатын үнгэрһэн хойно миниингээ хуби заяае мэдэхэеэ, жюрин шиидхэбэриие хүлеэжэ һуубабди. Тамара Дмитриевнае харахадам, һууха байха газараа оложо ядаһан хэбэртэй, сэдьхэлээ ехэл зобонги хажуудам һуугаа һэн, — гэжэ Галя саашань хөөрэнэ. — Номернуудые тооложо эхилбэ. Эгээл түрүүн 14-дэхи номерые гансата соносхобо. Тэрэнэй удаа 23-дахи — минии номер соносхогдошобо! Өөрынгөө номерые дуулажархёод, юрэдөө, үнэншэжэ ядашоод һуужал һууходам, харан гэхэймни, багшамни гэнтэ һугшаран, гарыем барижа: «Галя, ямар жаргал, ямар жаргал гээшэб!» гэжэ шэбэнэбэ. Һүүлдэнь гостиницынгаа таһалгада гансаараа үлөөд, гэнтэ ухаандаа ойлгон гэхэдээ, баяраа багтаажа ядан уйлашоо һэм. Иимэ ехээр баярлаһанаа бэшэ һананагүйб.

Һүүлшын шатада хабаадахаар 21 дуушан мэдээжэ совет дирижер Фуат Мансуровай хүтэлбэрилһэн оркестр доро дуулаха болобо. Оркестр дээрэ дуулаха дүршэл залуу дуушанда нэгэ заа багадаа. Тиигээшье һаа. суута дуушан Ирина Архипова басаганай хоолойе гоёшоожо, үндэрөөр сэгнээ бшуу.

Конкурсын һүүлдэ илагшадтай сугтаа Глинкын түрэһэн газараар — Смоленск, Ельня городуудаар ябахадаа, Ирина Архипова Галиие түсхайтаар уряа һэн.

— Ехэ һайнаар ябажа ерээ һэмди. Глинкэдэ зорюулагдаһан үдэшэ Неждановагай гэртэ эмхидхэгдэбэ. Тэндэ баһа дуулааб. Түбэй телевиденеэр һаяар харуулха ёһотой, —гэжэ бүхэсоюзна конкурсын дипломантка хөөрөөгөө дүүргэбэ.

— Зай, Галя, удаадахи конкурсдо бэлдэхэ болоолши даа, — гэжэ И. К. Архиповагай хахасаха дээрэ хэлэһэнинь манай дуушанда үгтэһэн үндэр сэгнэлтэ гээшэ ааб даа. Галина Шойдагбаева тэрэнииень үнэтэйдэ тоолон, эршэтэйгээр ажаллахаар шиидэнхэй.

Хүгжэмэй училищида Шойдагбаевтанай үшөө нэгэ басаган Таня — Галиин дүү, һурадаг. Хүгжэмэй хэлээр хэлэбэл, меццо-сопрано хоолойтой дуушан ургажа ябана. Таниин багша баһал Надежда Казаковна Петрова юм.

Хэн мэдэбэ даа, хэдэн жэл болоод, эгэшэ-дүүнэр Лисициануудтал адли, Шойдагбаевануудай дуэт бии болохо аалам?

...һаяхан үнгэрһэн «Байгалай аялганууд 81» гэжэ хүгжэмэй фестивальда Галина Шойдагбаева бүхэсоюзна конкурсын һүүлдэ түрүүшынхиеэ Буряадайнгаа сценэ дээрэ гараба. Оперно театрай зал соо дүүрэн сугларһан хүн зон ирагуу һайханаар буряад дуунуудые гүйсэдхэхэдэнь, нэрьемэ халуунаар альга ташан угтаа. Тиихэдэнь Исэнгын тэрэ заахан клуб. улайшанхай басаганай нюур, нёлбоһоёо аршажа байһан хүгшэн минии ухаанда юундэшьеб һанагдаа бэлэй...

—Дуула, хүдэлэ. Наһаншни залуу, нараншни эртэ. Урдашни дуушанай ута зам зурынхай, —гэжэ нютагайнгаа басаганда. үеынгөө нүхэртэ хэлэхэ дуран хүрэнэ.

Ц. СУЛЬТИМОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Галина Шойдагбаева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Һүүлэй 10 жэлдэ олон оронуудта, тэрэ тоодо СССР-тэ хүн зоной үдэсэ эрид доошолһон байна.

Манай орон доторхи улад зоной бүридэл тухай, энэ талаар бии байһан шиидхэгдээгүй асуудалнууд тухай демограф Виктор ПЕРЕВЕДЕНЦЕВ журналист Олег Филипповтэ иигэжэ хөөрэбэ.

УЛАД ЗОНОЙ БҮРИДЭЛЭЙ ИЛГААНУУД

— Һүүлэй арбан жэлдэ манай ороной элдэб районуудта хоорондоо ехэ илгаатай хоёр янзын бүлэнэр бии болонхой. Зарим бүлэнэртэ олон үхибүүд, нүгөөдүүлдэнь арай гэжэ нэгэ-хоёр үхибүүн түрэнэ. Жэшээнь, Прибалтикатай сасуулхада, Дунда Азида 2-3 дахин олон үхибүүд түрэнэ. Юун дээрэһээ иимэ ехэ илгаа гараа гээшэб?

— Үнгэрһэн зуун жэлэй һүүлэй гү, али энэ зуун жэлэй эхиндэхи тоо, баримтануудые хаража үзэе. Тэрэ үедэ Россида олон үхибүүтэй, бааза бүдүүлиг бүлэнэр байдаг байһан. Октябриин революциин һүүлээр ехэ хубилалтанууд болоо. Яаба хээбэшье, олонхи нютагуудта үнэр баян бүлэнэр үсөөржэ эхилээ һэн.

Мүнөөдэрэй байдалые абажа харахада, РСФСР-тэ, Молдавида, Украинада ажаһуудаг бүлэнэр юрэнхыдөө нэгэ-хоёр үхибүүтэй байдаг. Гурбан үхибүүтэй бүлэнэр тон үсөөн ушардаг. Ойрын ерээдүйдэ иимэ байдал тэрэл хэбээрээ үлэхэ юм. Хэды үхибүүтэй байха дуратайбта гэжэ Москвагай эхэнэрнүүдһээ асуухада, нэгэл үхибүүн хэрэгтэй гэжэ эхэнэрнүүдэй хахад хубинь харюусаа һэн. Бэшэниинь хоёр үхибүүтэй байха хүсэлтэй.

Дунда Азида шэнэ түхэлэй бүлэ һаял бии болоод эхилээ. Тэндэ олон үхибүүтэй бүлэнэр урдынхяараал хүндэтэй байһаар. Нэгэ айлайхи дунда зэргээр 5—6 үхибүүтэй, үсөөн бэшэ ушарта 8—10 үхибүүтэй байдаг.

— Дунда Азида иимэ хэмжээн үшөө хэр удаан саг соо энэ хэбээрээ үлэхэнь гээшэб?

—Эндэ ажаһуудаг бүлэнэршье үсөөн үхибүүдые түрэдэг болонхой. Түрэлхидтөө орходоо һурагүй үсөөн үхибүүтэй байхаар залуушуул түсэблэнэ.

Жараад онуудай эхеэр Армениидэ иимэрхүү байдал тогтожо эхилээ һэн. Урдань тус республикада олон үхибүүтэй бүлэнэр гол түлэб ажаһуудаг бэлэй. Жэлһээ жэлдэ иимэ бүлэнэр үсөөн болоно. Ойрын жэлнүүдтэ улад зонойнь багаар үдэдэг республиканuудай тоодо Армени ороно юм. Азербайджанда баһал иимэрхүү байдал үзэгдэнэ.

— Тиихэдээ хүн зоной тоогой үсөөржэ эхилхэ саг холо бэшэ болоно гү?

— Иимэ байдал тохёолдохо ёһогүй. Оронойнгоо хүн зоной тоое олошоруулха гэжэ манай гүрэн. ехэтэ оролдодог. Үе залгамжалха үхибүүдтэй байхын тула 100 бүлэ бүхэндэ 260 үхибүүн байха зэргэтэй. Эсэгэ, эхэ, гурбан үхибүүн байбал, ёһотой һайн бүлэ болоно.

— Тиихэдээ хүнүүдэй олон үхибүү хүмүүжүүлхэ хүсэлэнтэй байхынь тула оролдохо хэрэгтэй болоно гү?

— Тиимэ. Олон үхибүүдтэй бүлэнэртэ тааруу һайн байдал хангаха хэрэгтэй. Үхибүүдтэй бүлэнэртэ, мүн үхибүүтэй болохо һанаатай бүлэнэртэ бүри һайн байдал байгуулха шухала. Гансал гэр бүлэ болоһон хүнүүдтэ бэшэ, мүн айл боложо, эхэ, эсэгэ болохо хүсэлтэй хүнүүдтэ туһалха хэрэгтэй.

Энээнтэй хамта онсо өөрсэ зарим асуудалнууд анхарал хандуулна. Манда «эхэнэрнүүдэй» городуудай бии байһаниинь халагламаар. Гол түлэб эрэшүүлэй ажаһуудаг, ажалладагшье районууд бии. Тэдэнэй дундаһаа олонхинь хадамда гараха гү, али һамга абаха һанаатай һэн ааб даа, теэд хүрьгэн болохо хүбүүн гү, али бэриие олохонь хэсүү байдаг. Жэшээнь, бүд нэхэлгын промышленностиин түбүүдые абаад үзэел даа. Хадамгүй бүд нэхэгшэ эхэнэрнүүд хүн зоной олонхинь болодог гэжэ дуундашье дуулагдадаг гээшэ.

Нүгөө талаһаа, эрэшүүлэй гол түлэб хүдэлдэг индустриальна шэнэ түбүүд Сибирьтэ олон. Тэндэ бүд нэхэлгын фабрикануудые байгуулжа юундэ болохогүй юм. Узбекистанһаа түүхэй эд ниишэ зөөхэдэ, үшөө дүтэ байхал. Харин энээнэй гол шухаланьгэбэл, улад зоной бүрилэлдэ тааруулагдаагүй байдал тохёолдохоёо болихо бшуу.

• Улад зоной бүридэлдэ залуу бүлэ ямар нүлөө үзүүлнэб?

— Тон ехээр нүлөөлдэг байна. Түрэлхидэй 30 хүрэтэрнь хүүгэдэй дүрбэнэй нэгэ хуби түрэдэг юм. Тиимэһээ залуушуулай, тэрэ тоодо студентнүүдэй бүлэдэ общественэ зүгһөө онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой. Залуу бүлэнэрые гэр байраар хангаха, ясли болон үхибүүдэй саадуудаар хүүгэдыень хангаха асуудал байнабайн шиидхэгдэжэ байнхай.

Гэбэшье шиидхэгдээгүй асуудалнууд бии ааб даа. Жэшээнь, олон миллион залуу хүнүүд дээдэ һургуулинууд болон техникумүүдэй заочно ба үдэшэн отделенинүүдтэ һурадаг. Үдэртөө ажаллаад, үлэшэндөө һурахын тула ехэ саг, хүсэ шадал хэрэгтэй бшуу. Үхибүүтэй болоо һаа, һургуулияа орхихо ушар гарадаг.

Тиимэһээ залуу эхэнэр үхибүү түрэхэеэ шиидэнгүй, харин наһатай болоһон хойноо түрүүшынгээ үхибүү түрэдэг. Хоёрдохёо түрэхэ гэхэдэнь, түрүүшынхинь үшөө нарай байдаг. Иимэ шалтагаанаар олон бүлэ нэгэ үхибүүтэй үлэшэдэг байна.

Тиимэһээ наһатайшаг, хүдэлмэриин стажтай хүнүүдэй үдэшын ба заочно һургуулида һураһаниинь дээрэ болоно.

— Һүүлэй 10—15 жэлдэ залуушуул бүри эртүүр гэр бүлэ боложо түбхинэнэ. Хадамда гараһан басагад эртэ эхэнүүд болоно. Энэ ушар орон доторхи хүн зоной үдэсэдэ ямараар нүлөөлнэб?

— Далаад онуудай эхеэр хүн зоной үдэсэ нэгэ бага дээшэлһэн байна, юуб гэбэл, басагад залуудаа хадамда гараад, түрүүшынгээ үхибүүдые эртүүр түрэһэн байгаа. Теэд тэдэнэр нэгэ гү, али хоёр үхибүүтэй байхаар хараална. Тиимэ болохолоороо улад зоной үдэсэ хороходоо магадгүй.

— Наһатай эхэнэрнүүдһээ байха залуу басагадшье хадамда гаража шаданагүй, юуб гэбэл, нүхэр болохо хүбүүд дуталдана. Гэбэшье ойрын ерээдүйдэ иимэ байдал хубилха гэжэ улад зоной бүридэлые шэнжэлдэг эрдэмтэд тухайлдаг байна.. Хэзээ энэнь болохо юм ааб?

1981 онһоо энэ байдал хубилжа эхилхэ гээд хэлэхээр. Эрэшүүл һамгадһаа дунда зэргээр 3 наһаар аха байдаг. 1960 ондо түрэһэн хүбүүдтэ орходоо 1963 ондо басагад үсөөн түрэһэн байна. 1963 ондо 12 процентээр, харин 1966 ондо 14 процентээр үсөөн басагад түрэһэн гээшэ.

Басагад 18-һаа хадамда гаража эхилнэ. 1963 ондо түрэһэн басагад мүнөө жэлдэ хадамда гаража эхилхэнь. Тиимэ болоходоо, басагад-бэреэд хомор боложо эхилхэнь гээшэ.

— Энэ ушар улад зоной бүридэлдэ ямараар нүлөөлхэ хаб?

— Һайнаар нүлөөлжэ болохо. Эхэнэрнүүдэй, илангаяа залуу басагадай олоороо айл бүлэ болохолонь, эхэнүүдшье олон болоно ааб даа. Наһатайшаг эхэнэрнүүдэй байдал зарим талы һайжарха. Тэдэнэршье хадамда гараха аргатай болохо.

(АПН).

ТААБАРИНУУД

Хадын саана
Харагша гүүн унагалаа,
Хорин аха дүүнь
Хашажа ядаа,
Хара хирээ
Хушуугаараа барла.
(Гал, хабшаг).

Аханьаалихан,
Дүүнь дүүлин,
Дундахинь дураараа.
(Уһа мүрэн).

Хаанай басагад
Хамар, амаа сохилдоо.
(Нюдэнэй һорьмоһон).

Дүшэн нюдэтэй,
Дүрбэн хүлтэй.
(Шэгнүүр).

Д-Н. ДОНДУПОВ
бэшэжэ абаба.

ШЭНЭ ПАСПОРТТАЙ БОЛОБО ГҮТ?

Нигэжэ юундэ бэшэнэбиб гэхэдэ, байгша оной декабриин 31-дэ манай гүрэнэй эрхэтэн бүхэн шэнэ паспорт абаад байха ёһотой бшуу. Хэн нэгэн энэ үедэ ямар нэгэ шалтагаанаар хуушан паспортаяа һэлгээгүй һаа, дары хэмжээн абтагдаха ёһотой.

Мүнөө үедэ орон доторнай бүхыдөө 194 миллион хүн, тэрэ тоодо Буряадай АССР-эй 600 мянга гаран хүн шэнэ паспорт абаад байна.

СССР-эй Конституцияар олгогдоһон эрхэеэ гүйсэдөөр хэрэглэхынь тула эрхэтэн бүхэндэ паспорт хэрэгтэй гэжэ онсолон тэмдэглэе. Ажал хэхэ, медицинскэ туһаламжа абаха, пенсидэ гараха, гүрэнэй тэдхэмжэдэ хүртэхэ гэхэ мэтэ бүхы юумэндэ паспорт эрхэ бэшэ хэрэгтэй байдаг.

Эрхэтэн бүхэн паспорт соогоо хаана ажаһуунаб, ажалланаб гэһэн тэмдэглэлтэй байха зэргэтэй.

Манай республика дотор паспорт һэлгэхэ хүдэлмэри дүүрэнтэжэ байнхай. Гэхэтэй хамта, Түнхэнэй. Ахын, Хойто-Байгалай, Улаан-Үдын Октябрьска районуудта паспорт һэлгэлгын хүдэлмэри үшөөл унжагайрһаар. Паспортаяа һэлгэхын тула ямар документнүүд хэрэгтэйб гэжэ бултанда мэдээжэ. Тэрэ документнүүдынь домоуправлениндэ, ЖКО-до, милициин паспортна таһагуудта үгтэхэ. Хүдөө нютагуудта ажаһуутшад сомоной, сельскэ, поселково Соведүүдэй гүйсэдкомуудта тушааха ёһотой.

Шэнэ паспорт удаан сагай болзороор үгтэдэг гээшэ. 25 наһа, 45 наһа гүйсэхэдөө шэнэ фото-зурагуудые паспорт соогоо эрхэтэн бүхэн няалгаха уялгатай юм.

Паспортгүй гү, али хаана ажаһуудаг, ажалладаг тухайгаа паспорт соогоо тэмдэгтүй хүнүүд харюусалгада хабаадуулагдадаг юм. Паспортаяа зорюута муу болгоһон, тэрэнээ арилгаһан хүнүүд мүн лэ зэмэдэ хүртэдэг. Предприяти, организаци болон эмхи зургаанай хүтэлбэрилэгшэд ажалша коллективэйнь гэшүүн бүхэн шэнэ паспорт абаа гү гэжэ һонирхохо уялгатай.

Б. РУБАН,
Буряадай АССР-эй МВД-гэй паспортын таһагай начальник.

ПРАВДА БУРЯ...

Нэгэдэхи хуудаһанд... бан жэлэй хараа түсэб... СССР-эй арбадахи за... Верховно Соведэй зу... хи сессиин тоосоон. ... эй ЦК-гай Пленумэй, ... эй арбадахи зарлала... ховно Соведэй сесси... териалнууд тухай ун... дай һанамжанууд.

Хоёрдохи хууд... Профсоюзай ажабайдал... ша хэрэг байһанай ... — С. Захаровагай ... «БАМ-ай барилга үрг... һөөр» — хөөрэлдөөн. ... орон доторнай. Табан ... түрүүшүүл. «Үнэн зүр... оролдон» — Л. Нов... статья.

Гурбадахи хууд... СССР-эй арбадахи за... Верховно Соведэй зург... сесси. Депутат С. В. ... ловай хэлэһэн үгэ. ... саана.

Дүрбэдэхи хууда... Субботын үдэрэй га...

СЭНХИР ЭКР...

НЭГЭДЭХИ ПРОГРА...

Орбита. 8.55 — Да... гын программа. 9.00 — ... мя». 9.45 — «АБВГДе... 10.15 — «Таанад, түрэл...

Улаан-Үдэ. 10.45 — ... һонин (буряадаар). 10... «Горн» — һурагшадта з... лагдаһан дамжуулга.

Орбита. 11.30 — «һа... бараа элбэг ехээр». 12... А. Эшпай. «Оркестртэй ... фортепиано дээрэ наада... 2-дохи концерт». 12.20— ... ля художника Шилова» ... римтата фильм.

Улаан-Үдэ. 12.35 — «... уран бэлиг» гэһэн теле... онно фестиваль. Хорин... он.

Орбита. 13.35 — «Спо... тогой» 47-дохи тираж. ... «Һолонго». Арадай уран... лигэй телепрограммын... уласхоорондын IV фест... (Ливан). 14.10 — «Мэ... аад, юрэ бусын юумэн». ... — «Мүнөөдэр — түби ... дээрэ». 15.30 — «Дума ... казака Галоту» — үхиб... фильм. 16.50 — Полити... шэнжэлэгшэ Ю. А. Лету... хөөрөөн. 17.20 — Молд... артистнуудай концерт. ... Мультфильмнүүд. 18.3... «Правда» газетын полити... шэнжэлэгшэ Ю. А. ... уласхоорондын темээр ... хэлэхэ. 19.35 — «Сильв... хүгжэмтэ фильм (1-дэхи ... дохи сери). 22.00 — «Вр... 22.35 — «Арадай аялга... нууд». 22.50 — Хокке... СССР-эй чемпионат. ЦСК... «Динамо» (Рига) (2-дохи ... дахи шата). 00.10 — «И... визация» — фильм-ко... 00.40 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАМ...

Орбита. 10.45 — Укра... ССР-эй арадай хатарай ... рань» ансамблиин концерт...

Улаан-Үдэ. 11.30 — М... фильмнүүд.

Орбита. 12.35 — Залуу ... лан зохёогшодой конкур...

Улаан-Үдэ. 13.35 — «Пр... те телеграмму в долг... үхибүүдтэ уран һайх... фильм. 14.55 — «Поэт ... ний Беляев» — фильм-... церт.

Орбита. 15.15 — Дамж... гын программа. 15.20 — ... жэмтэ программа. 15.5... А. Н. Островский. «Талан... поклонники» — фильм-з... 18.10 — «Хүгжэмэй ки... 18.40 — «Элүүр энхэ ба... — эрдэм дэлгэрүүлгын п... рамма. 19.25 — «Кино... аяншалагшадай клуб». 20... М. Исаковский. «Ельн... газар дээрэ». 21.00 — ... галан нойрсогты, багаш... 21.15 — Баримтата филь... дэй программа. 22.00 — ... мя». 22.35 — «Бег иноход... — уран һайханай фильм.

САГАН УЛАРИ...

МҮНӨӨДЭР респуб... дотор сэлмэжэ, бүрхэжэ ... ха. Зарим нютагуудта ... хан саһан орохо, секу... 5—10 метр хүсэтэйгөөр ... рүүн-хойноһоо һалхилха. ... гал шадар 2—7 градус ... унтын райондо 15 гр... хүрэтэр хүйтэрхэ.

УЛААН-ҮДЭДЭ ... байха, саһан орохогүй... рүүн-хойноһоо һулахан ... һалхилха. 6—8 градус ... тэн болохо.

НОЯБРИИН 21—2... үдэрнүүдтэ сэлмэжэ, бүр... байха. Ноябриин 21-дэ ... публикын олонхи нютаг... та, ноябриин 22-то за... нютагуудта саг зуура ... орохо. һулаханаар борд... хо. Баруун-хойноһоо ... кундын 7—12 метр хүс... геор һалхилха. Һуни... 13 — 18. Байгал ... 8—13, үдэртөө 5—10, ... рим районуудта һүни... 28, үдэртөө 15 градус ... тэн болохо гэжэ У... Үдын метеостанци мэд... нэ.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52 секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-68-58, культуры и школ—2-60-21 информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-03662. Заказ № 267. Индекс 5908...